

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om placeringsfonder

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om placeringsfonder ska kompletteras med bestämmelser om fondandelar som ägs av utländska fondandelsägare och förvaltas av fondandelsförvaltare. Genom ändringen kan man i fråga om de fondandelar som ägs av utländska investerare möjliggöra ett registreringsförfarande av liknande slag som det som tillämpas på de aktier och fondandelar som hör till värdeandelssystemet. Inga ändringar föreslås i registreringen av fondandelar som ägs av finländska investerare.

Enligt propositionen kan sådana kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper verka som fondandelsförvaltare och få de förvaltade fondandelarna antecknade i sitt namn, om de är finländska eller har auktoriserats inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Ett fondbolag föreslås ingå ett skriftligt avtal med fondandelsförvaltaren om skötseln av fondandelarna. Fondbolaget ska kunna ingå avtal bara med en part som är tillförlitlig, har gott anseende och är yrkesskicklig. I avtalet

ska det avtalas att fondandelsförvaltaren ska lämna fondbolaget de uppgifter som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet.

Det föreslås att fondandelsförvaltaren å sin sida ska ingå ett skriftligt avtal om skötseln av fondandelarna med den utländska fondandelsägaren eller med ett kreditinstitut, ett värdepappersföretag eller en annan part som företräder fondandelsägaren. En fondandelsförvaltare ska dessutom vara skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även ägarens hemstat och antalet fondandelar. En fondandelsförvaltare ska lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till myndigheter som enligt lag i övrigt har rätt att få uppgifter.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning	4
Lagen om placeringsfonder	4
Lagen om värdeandelskonton	7
2.2 Riksdagens ståndpunkter.....	8
2.3 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU	8
Europeiska gemenskapens lagstiftning.....	8
Lagstiftningen i vissa EES-stater.....	10
2.4 Bedömning av nuläget	18
Fondkapitalets utveckling och registrering av fondandelar	18
Konkurrensställning och branschens framtid	19
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	20
3.1 Målsättning.....	20
3.2 De viktigaste förslagen.....	21
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	22
4.1 Ekonomiska konsekvenser	22
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	23
4.3 Andra samhällsliga konsekvenser	25
4.4 Uppföljning av konsekvenserna	25
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	26
6 INTERNATIONELLA FÖRPLIKTELSE	28
DETALJMOTIVERING	30
1 LAGFÖRSLAG	30
9 a kap. Fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare	30
2 IKRAFTTRÄDANDE	33
LAGFÖRSLAG	34
Lag om ändring av lagen om placeringsfonder	34
BILAGA	36
PARALLELLTEXT	36
Lag om ändring av lagen om placeringsfonder	36

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Enligt lagen om placeringsfonder (48/1999) avser man med fondverksamhet anskaffning av medel från allmänheten för kollektiva investeringar och investering av medlen huvudsakligen i finansiella instrument eller i fastigheter och fastighetsvärdepapper samt förvaltning av placeringsfonden. Denna proposition gäller fondverksamhet där medlen huvudsakligen investeras i finansiella instrument. Inom fondverksamheten investeras allmänhetens medel kollektivt i värdepapper och andra finansiella instrument. Placeringsfonden förvaltas av ett auktoriserat fondbolag. Eftersom en placeringsfond inte är någon juridisk person ägs fondens tillgångar av de fondandelsägare som har investerat i fonden.

Andelarna i placeringsfonder, även kallade investeringsfonder, är viktiga objekt för placeringar och besparingar, och de har en betydande ställning på finansmarknaden. Fondplaceringarnas kraftiga tillväxt har i synnerhet berott på att en placering är tydlig och riskerna spridda, fondförvaltarna är yrkeskunniga och verksamheten är kostnadseffektiv, och på hur fondplaceringar behandlas i skattehänseende. I regel har det både inom Europeiska unionen, nedan *EU*, och på det nationella planet ansetts att regleringen av placeringsfonderna fungerar och tryggar fondandelsägarnas ställning. Detta har främjat fondandelarnas tillförlitlighet som placeringsobjekt och effektiviserat marknadsföringen av dem på ett större område än bara i fondernas hemstater.

Bestämmelser om placeringsfonder finns i rådets direktiv av den 20 december 1985 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag) (85/611/EEG), nedan *fondföretagsdirektivet*. I juli 2008 gav Europeiska gemenskapernas kommission ett förslag till ändring av fondföretagsdirektivet. Syftet med förslaget är att sammanställa de ändringar som sedan 1985 har gjorts i fondföretagsdirektivet till ett nytt fondföretagsdirektiv och få EU:s marknad

för placeringsfonder att fungera bättre. Direktivförslaget godkändes i Europaparlamentet och rådet 2009.

Ur ett internationellt perspektiv sett inrättades de första placeringsfonderna i Finland relativt sent, 1987. Fondverksamheten och de belopp som har placerats i den har vuxit mycket kraftigt i slutet av 1990-talet och på 2000-talet. Fondkapitalet i finländska placeringsfonder har vuxit från 0,1 miljarder euro i början av 1990-talet till 50 miljarder euro i dag. Av det finländska fondkapitalet fanns i slutet av 2008 drygt hälften, 59 procent, i långa och korta räntefonder och under hälften, 41 procent, i aktie- och blandfonder och andra fonder. Andelar i placeringsfonder har blivit ett viktigt redskap i hanteringen av finansiella tillgångar för såväl hushåll som sammanslutningar. Under senare år har sammanslutningars placeringar i räntefonder vuxit särskilt kraftigt. I Finland är beloppet av placeringar i placeringsfonder dock fortfarande klart lägre i förhållande till bruttonationalprodukten än i EU:s medlemsstater, nedan *EU-staterna*, i genomsnitt.

I slutet av 2008 fanns det sammanlagt 522 verksamma placeringsfonder som var registrerade i Finland. Kapitalet som de förvalta- de uppgick till 41,3 miljarder euro totalt. Placeringsfonderna hade tillsammans ca 2,3 miljoner andelsägare. Som mest uppgick de finländska placeringsfondernas kapital till mer än 70 miljarder euro sammanlagt, i juli 2007. Utöver i finländska fonder går det i Finland också att placera i ca 500 utländska fonder som står till buds här. Merparten av dem är stora internationella fonder. Enligt Finlands Banks betalningsbalansstatistik var den finländska investeringsstocken i utländska fondandelar 28,3 miljarder euro i slutet av 2008. Finländarnas investeringar i utlandet är allra starkast inriktade på fonder som är registrerade i Luxemburg och Irland. Fondplaceringarna utomlands har gjorts huvudsakligen i aktiefonder.

Placeringsfondernas popularitet och marknader har vuxit och utvidgats kraftigt. I Europa fanns det i slutet av 2005 ca 40 000 placeringsfonder, varav ca 27 000 var fondföre-

tag enligt fondföretagsdirektivet, dvs. så kallade UCITS-fonder (*Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities*). Europeernas kapital i UCITS-fonder som avses i fondföretagsdirektivet uppgick i slutet av 2007 till totalt 6 400 miljarder euro. Av den finländska investeringsstocken på närmare 60 miljarder euro i placeringsfonder bestod ungefär 50 miljarder euro, dvs. mer än 80 procent, vid samma tidpunkt av kapital i placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet. Finländarnas kapital i placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet utgjorde då 0,8 procent av motsvarande fondkapital i Europa.

Inom EU har antalet placeringsfonder med gränsöverskridande verksamhet vuxit kraftigt, och marknadsföring och utbud över gränserna har blivit allt viktigare inom fondverksamheten. Denna trend är naturlig eftersom det ingår i modern riskhantering att sprida placeringsriskerna internationellt och på olika branscher. Den europeiska fondsektorn strävar efter att genom samarbete utveckla det utbud och den förvaltning av fonder som går över gränserna. Ett viktigt mål med förslaget till ändring av fondföretagsdirektivet har varit att stödja förutsättningarna för placeringsfondernas gränsöverskridande verksamhet och tillväxt.

Den internationella försäljningen av fondandelar sker för det mesta genom att investerarens bank eller någon annan förmögenhetsförvaltare tar hand om teckning och inlösen. Om ett finländskt fondbolag inte har en egen försäljningsorganisation i det land som exporten riktas till, sker distributionen via lokala banker och värdepappersföretag. För lokala förmedlare är kundfilerna viktig egendom, och av konkurrensskäl vill de ofta inte överlämna uppgifter till finländska fondbolag. Förmedlarna kan kräva att de i relation till fondbolaget ska kunna uppträda som förvaltare av de fondandelar som kunden äger och bli införda i fondandelsregistret i stället för ägaren. Försäljningen av finländska fondandelar till utländska investerare försvåras av att det inte går att införa en förmögenhetsförvaltare som verkar för en kunds räkning i fondandelsregistret, vilket är allmän internationell praxis. Riksdagens ekonomiutskott uppmärksammade detta senast i ett utlåtande

i november 2008 (EkUU 35/2008 rd — U 49/2008 rd).

I den föreslagna lagändringen föreskrivs om ett förfarande där en fondandelsförvaltare kan införas i fondandelsregistret enligt lagen om placeringsfonder i stället för en utländsk fondandelsägare. Enligt förslaget kan kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper verka som fondandelsförvaltare, om de är finländska eller har auktoriserats inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, nedan *EES-området*. En lagändring skulle möjliggöra effektivare utbud och försäljning av finländska fondandelar till utländska investerare. Inga ändringar föreslås i registreringen av fondandelar som ägs av finländska investerare.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning

Lagen om placeringsfonder

Finland har haft nationell lagstiftning om placeringsfonder sedan 1987. Vid anslutningen till EES-området gjordes genom lagen om ändring av lagen om placeringsfonder (748/1993) de ändringar i lagstiftningen som fondföretagsdirektivet förutsatte. Lagen reviderades 1999 genom att det utfärdades en ny lag om placeringsfonder. I den preciseras bl.a. införandet av vissa bestämmelser i fondföretagsdirektivet. Senare har bestämmelserna om förutsättningarna för verksamhetstillstånd och om verksamhetsfält precisats genom lagen om ändring av lagen om placeringsfonder (224/2004). Med den införlivades de ändringar som gjordes i fondföretagsdirektivet genom 2001/107/EG och 2001/108/EG i vår lagstiftning. På grund av genomförandet av EU-bestämmelser ändrades lagen om placeringsfonder vid två tillfällen 2008. Den första lagändringen (294/2008) hade samband med kommissionens direktiv 2007/16/EG om förtydligandet av vissa definitioner i fondföretagsdirektivet, och den andra lagändringen (507/2008) hade samband med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG om åtgärder för att för-

hindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Enligt 2 § 1 punkten i lagen om placeringsfonder avser man med fondverksamhet anskaffning av medel från allmänheten för kollektiva investeringar och investering av medlen huvudsakligen i finansiella instrument eller i fastigheter och fastighetsvärdepapper samt förvaltning av placeringsfonden. Lagen tillämpas på fondbolags och förvaringsinstituts verksamhet samt på marknadsföring av fondföretags andelar till allmänheten. I lagen finns dessutom bestämmelser bl.a. om marknadsföring av fondandelar utanför Finland, fondbolags skyldighet att föra fondandelsregister över fondandelarna, uppgifter som ska införas i registret och andelsbevis som ska ges över fondandelar liksom även bestämmelser om fondandelar som hör till värdeandelssystemet och den fondandelsägarförteckning som ska föras över ägarna till dem. Centrala bestämmelser med tanke på en bedömning av nuläget i fråga om registreringen av fondandelar finns förutom i lagen om placeringsfonder också i lagen om värdeandelssystemet (826/1991) och lagen om värdeandelskonton (827/1991).

Enligt 127 § i lagen om placeringsfonder får fondandelar i en placeringsfond marknadsföras i de stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, nedan *EES-stater*, enligt principen om en enda auktorisation, om placeringsfonden uppfyller de förutsättningar som anges i fondföretagsdirektivet. Fondbolaget kan också marknadsföra andra fonder än sådana som avses i fondföretagsdirektivet, dvs. fondandelar i en specialplaceringsfond, utanför Finland och dessutom andelar i en placeringsfond som uppfyller fondföretagsdirektivets villkor också i stater som inte hör till EES.

Teckning och inlösen av fondandelar samt fondandelarnas värde

Man kan förvärva fondandelar genom att betala teckningssumman till fondbolaget och meddela uppgifter om tecknaren. Enligt 45 § 1 mom. i lagen om placeringsfonder ska ett fondbolag på anmodan emittera andelar i en placeringsfond som det förvaltar. Fonderna

är härmed öppna till sin karaktär, och var och en har därför en fortgående rätt att placera i placeringsfonderna. Enligt 53 § 2 mom. ska teckningspriset för en fondandel betalas i pengar eller genom att värdepapper eller penningmarknadsinstrument ges till ett belopp som motsvarar teckningspriset. I 46 § förutsätts att den som placerat medel i en placeringsfond ska ha rätt till en fondandel.

Enligt 48 § i lagen om placeringsfonder ska ett fondbolag varje bankdag beräkna fondandelsvärdet för placeringsfonder som investerar sina tillgångar huvudsakligen i finansiella instrument. Fondandelsvärdet är värdet på placeringsfondens egendom dividerat med antalet utelöpande fondandelar. Placeringsfondens tillgångar värderas enligt marknadsvärdet.

I 49 § 1 mom. föreskrivs att fondbolaget på yrkande av fondandelsägare ska lösa in andelar i en placeringsfond som bolaget förvaltar, så som närmare bestäms i placeringsfondens stadgar. I paragrafen ingår också närmare bestämmelser om inlösensvärdet och om förfarandet vid inlösen. Enligt 88 § går det att i en specialplaceringsfonds stadgar avvika från bl.a. 49 §, när fondens investeringsverksamhet förutsätter det.

Fondandelsregister och andelsbevis

Enligt 53 § 1 mom. i lagen om placeringsfonder ska ett fondbolag föra ett fondandelsregister över fondandelarna. I registret ska följande antecknas: fondandelsägarnas namn och adresser, antalet fondandelar som innehaven omfattar, de olika slagen av fondandelar specificerade, registreringsdatum för fondandelarna och ordningsnummer för andelsbevisen eller teckningarna av fondandelar. I 2 mom. anges att anteckningar i fondandelsregistret får göras först när hela teckningspriset för en fondandel har betalats. Ett förvärv som en fondandelsägare har anmält till fondbolaget och som tillförlitlig utredning har lagts fram om ska utan dröjsmål införas i fondandelsregistret. Detsamma gäller andra till fondbolaget anmälda förändringar i omständigheter som har antecknats i registret. I lagen föreskrivs om fondbolagets skyldighet att lämna ovan angivna uppgifter till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för ut-

redning av brott och till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få sådana uppgifter.

Ett fondbolag ska enligt 54 § på begäran av en fondandelsägare utfärda andelsbevis över fondandelar. Ett andelsbevis kan lyda på flera fondandelar eller bråkdelar av sådana, och det kan ställas endast till en i fondandelsregistret antecknad person, sammanslutning eller stiftelse.

Enligt 55 § ska följande anges i ett andelsbevis: fondandelsägarens och placeringsfondens namn samt fondbolagets och förvaringsinstitutets firma, andelsbevisets ordningsnummer, de till andelsbeviset anslutna fondandelarnas art och antal samt hur fondandelar inlöses. Andelsbevis ska dateras och undertecknas av fondbolagets styrelse eller av en person som styrelsen har befullmäktigat.

I 56 § föreskrivs om rätten för den som har förvärvat en fondandel att utöva de rättigheter som enligt lagen om placeringsfonder tillkommer en fondandelsägare. Den som har förvärvat en andel har inte denna rätt förrän fondandelen har registrerats eller förvärvet har anmälts till fondbolaget jämte utredning. Detta gäller emellertid inte en sådan rättighet som utövas genom uppvisande eller överlåtelse av andelsbevis eller därtill hörande utdelningskuponger.

Enligt 57 § ska det som föreskrivs om löpande skuldebrev i 13, 14 och 22 § i lagen om skuldebrev (622/1947) på motsvarande sätt tillämpas vid överlåtelse eller pantsättning av andelsbevis. Vid tillämpningen av de nämnda lagrummen ska den som innehar ett andelsbevis och som enligt fondbolagets anteckning på beviset är införd som fondandelsägare i fondandelsregistret jämföras med den som enligt 13 § 2 mom. i lagen om skuldebrev förmodas ha rätt att göra skuldebrevet gällande. I 24 och 25 § i lagen om skuldebrev ingår bestämmelser om utdelningskuponger som fogats till andelsbevis.

Om utdelningskuponger inte medföljer andelsbevisen eller om andelsbevis inte har överlämnats, kan det i placeringsfondens stadgar tas in en föreskrift om att den som i fondandelsregistret är antecknad som fondandelsägare har rätt att lyfta avkastningen på fondandelen. Om avkastningen betalas till den person, sammanslutning eller stiftelse som har antecknats i fondandelsregistret, ska

betalningen anses giltig även om mottagaren inte hade rätt till den, om inte fondbolaget kände eller borde ha känt till saken.

Registrering i värdeandelssystemet

I 10 kap. i lagen om placeringsfonder föreskrivs om fondandelar som hör till värdeandelssystemet. Enligt lagens 58 § kan det i en placeringsfonds stadgar tas in en bestämmelse om att fondandelarna ska överföras till värdeandelssystemet. Andelsbevis utfärdas inte över fondandelar som hör till värdeandelssystemet. I lagen om värdeandelskonton föreskrivs om rätten till sådana fondandelar samt om fullgörandet av den prestationsskyldighet som grundar sig på andelarna.

Över de fondandelar som hör till värdeandelssystemet och dessas ägare ska det enligt 63 § 1 mom. med automatisk databehandling föras en fondandelsägarförteckning så som bestäms i 4 § i lagen om värdeandelssystemet. I fråga om notering av fondandelar på värdeandelskonton samt i fråga om fondandelsägarförteckningen ska 53 § 2 mom. tillämpas. En fondandel kan inte noteras på ett värdeandelskonto och ett fondandelsinnehav inte införas i fondandelsägarförteckningen förrän hela teckningspriset har betalats. Det är värdepapperscentralen som för den nämnda förteckningen. Enligt 63 § 2 mom. ska man i fondandelsägarförteckningen bl.a. anteckna de uppgifter som enligt 53 § 1 mom. 1—4 punkten ska antecknas i fondandelsregistret.

I värdeandelssystemet ska förvaltarregistrerade fondandelar enligt 63 § 3 mom. införas i fondandelsägarförteckningen särskilt för sig så att det om den som förvaltar andelarna ges de uppgifter som, enligt vad som bestäms ovan, ska antecknas om fondandelsägaren samt ett omnämnande av förvaltarregistreringen.

Enligt 63 § 4 mom. ska för förvaltarregistrerade fondandelar samt för andelar för vilka någon annan än fondandelsägaren enligt anteckningarna på värdeandelskontot är berättigad att ta emot prestationer som har sin grund i fondandelen, som betalningsadress i fondandelsägarförteckningen anges värdeandelsregistret i fråga.

När det gäller offentligheten för fondandelsägarförteckningen över fondandelar som

hör till värdeandelssystemet ska 53 § 4 mom. tillämpas. Enligt detta moment ska fondbolaget lämna information om de uppgifter som finns antecknade i fondandelsregistret till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få sådana uppgifter. Den som för fondandelsägarförteckningen är dessutom skyldig att lämna ut uppgifter ur förteckningen till fondbolaget.

I 26 d § i lagen om värdeandelssystemet (924/2002) föreskrivs dessutom att ett fondbolag senast vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet ska överföra fondandelarna i de placeringsfonder som det förvaltar till värdeandelssystemet, om inte Finansinspektionen av särskilda skäl beviljar undantag från detta. Det bemyndigande att utfärda förordning som nämns i paragrafen har dock inte använts.

Fondbolags skadeståndsansvar

I 134 § i lagen om placeringsfonder föreskrivs att ett fondbolag är skyldigt att ersätta skada som bolaget i sin verksamhet enligt denna lag uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat fondandelsägare eller andra.

Lagstiftningen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism

Enligt 144 § i lagen om placeringsfonder ska ett fondbolag och ett förvaringsinstitut ha kännedom om sina kunder. Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut ska dessutom vid behov känna till kundens verkliga förmånstagare och den person som handlar för kundens räkning. För att fondbolag och förvaringsinstitut ska kunna bedöma de risker i anslutning till penningtvätt och finansiering av terrorism som kunderna medför för deras verksamhet, måste de ha tillräckliga riskhanteringssystem. I fråga om kundkontroll gäller dessutom vad som föreskrivs i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008). I fråga om de anmälningsskyldiga som är tillsynsobjekt enligt lagen om Finansinspektionen (878/2008) ska Finansinspektionen övervaka tillämpningen av lagen om förhindrande och utredning av

penningtvätt och av finansiering av terrorism, och tillämpningen av bestämmelser som utfärdas med stöd av den. Finansinspektionen kan meddela fondbolag och förvaringsinstitut närmare föreskrifter om de tillvägagångssätt som ska iakttas vid kundkontroll och om riskhanteringen i anslutning till kunderna.

Lagen om värdeandelskonton

I 5 a § i lagen om värdeandelskonton föreskrivs om förvaltningskonton. Enligt paragrafen får värdeandelar som ägs av en utlänning eller en utländsk sammanslutning eller stiftelse noteras på ett särskilt värdeandelskonto (*förvaltningskonto*) som kontoinnehavaren på uppdrag förvaltar för någon annans räkning. Bestämmelsen gör det möjligt att ange en förmögenhetsförvaltare som kontoinnehavare, utan att ägaren till värdeandelarna antecknas på kontot. Av kontot ska härvid i stället för ägaren framgå uppgifter om kontoinnehavaren samt att det är fråga om ett förvaltningskonto.

På ett förvaltningskonto får det enligt 2 mom. noteras värdeandelar för en eller flera ägare. Vad som på något annat ställe i lagen i fråga föreskrivs om kontoinnehavarens behörighet att förfoga över de värdeandelar som har noterats på ett konto gäller också innehavaren av ett förvaltningskonto. Bestämmelsen innebär att förmögenhetsförvaltaren förvaltar de värdeandelar som har noterats på kontot och att specificeringen av värdeandelarna enligt ägare ankommer på kontoinnehavarens separata bokföring.

Enligt 3 mom. kan ett förvaltningskonto innehas av en värdepapperscentral, en centralbank eller ett kontoförande institut. Även ett kreditinstitut eller värdepappersföretag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdeandelar, ett sådant utländskt institut som avses i 16 § i lagen om värdeandelssystemet eller någon annan sådan utländsk sammanslutning som står under tillräcklig offentlig tillsyn och vars ekonomiska verksamhetsbetingelser och förvaltning uppfyller kraven på en tillförlitlig skötsel av uppgifterna kan av värdepapperscentralen godkännas som kontoinnehavare.

Om innehavaren av ett förvaltningskonto eller kontoinnehavarens uppdragsgivare för

ett register eller ett konto i någon annan stat beträffande rättigheter som gäller värdeandelar, ska denna stats lag enligt 4 mom. tillämpas på rättsinnehavarens rättigheter, om inte något annat följer av noteringarna i fråga om kontot. Juridiska frågor som har samband med bokföringen ska i relationen mellan förmögenhetsförvaltaren och dennes kund då i regel avgöras enligt lagstiftningen i den andra staten. Denna bestämmelse behövs bl.a. för att Finland saknar sådan lagstiftning om förvaltning i flera steg som gäller det rättsliga förhållandet mellan förmögenhetsförvaltare och kund och som omfattar bestämmelser om juridiska frågor och ansvar vid förvaltning som sker utanför värdeandelssystemet och vid indirekt förvaring av värdepapper.

2.2 Riksdagens ståndpunkter

Riksdagen har vid behandlingen av förslag till lagstiftning om placeringsfonder upprepade gånger uppmärksammat att det inte går att förvaltarregistrera fondandelar utanför värdeandelssystemet (RSv 12/2004 rd, EkUB 2/2004 rd — RP 110/2003 rd, EkUU 1/2006 rd — E 121/2005 rd, EkUB 31/2006 rd — RP 102/2006 rd och EkUU 35/2008 rd — U 49/2008 rd).

Riksdagen förutsatte i ett utlåtande (RSv 12/2004 rd) i samband med behandlingen av en proposition med förslag till ändring av lagen om placeringsfonder (RP 110/2003 rd) att regeringen löser de rättsliga frågorna i anknytning till indirekt förvaring av värdepapper utanför värdeandelssystemet så att parternas rättigheter och skyldigheter regleras på ett tillförlitligt sätt samt lägger fram förslag om detta för riksdagen. Ekonomiutskottet konstaterade i sitt betänkande (EkUB 2/2004 rd) att en utländsk fysisk eller juridisk persons fondandelar kan förvaltarregistreras i ett värdeandelssystem, men att en sådan förvaltarregistrering dock inte är möjlig i de andelsregister som fondbolagen upprätthåller. I betänkandet nämndes dessutom att konkurrensen om fondverksamheten kommer att skärpas. Ekonomiutskottet ansåg det vara viktigt att de finländska fondbolagen har rättsligt sett samma möjligheter att klara sig i

konkurrensen på den internationella investeringsmarknaden och att fondsparandet i Finland är tryggt även när verksamheten kännetecknas av gränsöverskridande ägarkedjor avseende fondandelarna.

Ekonomiutskottet tog upp denna samma fråga på nytt i sitt utlåtande om kommissionens grönbok om förbättrande av EU:s ramar för investeringsfonder (EkUU 1/2006 rd). I ett betänkande av ekonomiutskottet i januari 2007 (EkUB 31/2006 rd) skrevs det in att den största orsaken till att utredningen inte blivit klar är att förhandlingarna om en konvention om indirekt värdepappersförvaltning dragit ut på tiden. Utskottet ansåg i betänkandet att man under 2007 bör kunna börja utreda vilka förutsättningar det finns att gå in för en speciallösning för förvaltarregistrering i placeringsfonder, och skyndade på utredningen.

I november 2008 konstaterade ekonomiutskottet i ett utlåtande (EkUU 35/2008 rd) att utskottet anser det vara motiverat med en strävan mot större och starkare placeringsfonder i Europa, som motvikt till motsvarande utveckling i Förenta staterna. Utskottet förutsatte dock samtidigt att verksamhets- och konkurrensbetingelserna ska vara lika i alla medlemsstater. Ekonomiutskottet ansåg med stöd av utredning i frågan att det finns en risk för att fondbolagen koncentreras till ett fåtal medlemsstater. En omständighet som ansågs göra Finlands situation komplicerad var att det fortfarande inte är tillåtet nationellt att förvaltarregistrera fondandelar. Utskottet konstaterade i sitt utlåtande att det har påtalat denna brist många gånger och att det är tillfreds med en uppgift från finansministeriet om att en proposition om förvaltarregistrering som bäst håller på att färdigställas.

2.3 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Europeiska gemenskapens lagstiftning

Placeringsfonderna omfattas av fondföretagsdirektivet från 1985, jämte ändringar. År 2001 ändrades direktivet genom direktiv 2001/107/EG, som bl.a. gäller fondprospekt, och genom direktiv 2001/108/EG, som gäller

reglerna för fondföretags investeringar. Fondföretagsdirektivet ändrades dessutom 2004 i samband med att Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG antogs.

Fondföretagsdirektivet skapar enhetliga verksamhets- och konkurrensbetingelser för de fondföretag i EES-stater som avses i direktivet och garanterar fondandelsägarna ett effektivt och enhetligt investerarskydd. I direktivet regleras fondföretagen när det gäller auktorisation, struktur, verksamhet, skyldighet att lämna uppgifter och tillsyn. Genom fondföretagsdirektivet tryggas placeringsfondernas tillträde till EU:s gemensamma marknad.

På grund av den ökande gränsöverskridande fondverksamheten och förändringarna i omvärlden lade Europeiska gemenskapernas kommission den 16 juli 2008 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), KOM(2008) 458 slutlig. Genom ändringsförslaget upphävs det gällande fondföretagsdirektivet jämte ändringar, och ett nytt fondföretagsdirektiv antas.

Ett mål med revideringen av fondföretagsdirektivet är att främja en fungerande europeisk marknad för placeringsfonder genom att stödja förutsättningarna för placeringsfondernas gränsöverskridande tillväxt. Enligt kommissionen bidrar det nya fondföretagsdirektivet till en effektivare marknad för placeringsfonder genom att ge fondföretagen nya affärsmöjligheter och främja marknadsföringen av fondandelar i andra medlemsstater.

Direktivförslaget innehöll nya bestämmelser om placeringsfonders nationella och gränsöverskridande fusioner, förvaltningsmarknadsföring-strukturen, väsentliga uppgifter som ska ges investerarna, anmälningsförfarandet vid marknadsföring av fondandelar i en annan medlemsstat och ett effektivare samarbete mellan behöriga tillsynsmyndigheter. Hösten 2008 lade ordförandelandet

Frankrike fram ett förslag till kompromiss om direktivförslaget i rådets arbetsgrupp. Kompromissförslaget innehöll bestämmelser om ett förvaltningsbolagspass. Med förvaltningsbolagspass avses ett fondbolags rätt att inrätta och förvalta placeringsfonder i en annan medlemsstat. En gemensam syn på kompromissförslaget nåddes den 2 december 2008 i Ekofinrådet för ekonomiska och finansiella frågor. Direktivförslaget godkändes slutligt i Europaparlamentet och rådet 2009. De nya bestämmelser som följer av direktiv 2009/65/EG måste sättas i kraft nationellt senast den 30 juni 2011.

Inte heller sedan ändringar har gjorts innehåller fondföretagsdirektivet några närmare bestämmelser om fondandelsregistret över fondandelsägarna. Den typen av frågor om fondandelsregistret som gäller om andelarna i en placeringsfond kan antecknas i fondandelsregistret i någon annans namn än andelsägens, dvs. närmast andelsförvaltarens, eller om andelarna i placeringsfonden ska införas i ett centraliserat registersystem för värdepapper, överläts på den nationella lagstiftningen om placeringsfonder. De nationella lösningarna inom EU-staterna skiljer sig från varandra bl.a. i fråga om den juridiska form som fondföretag kan verka i, hur fondandelsregistret ska föras och om det går att anteckna något slag av andelsförvaltare i fondandelsregistret i stället för fondandelsägaren.

Enligt fondföretagsdirektivet kan fondföretagen i EU-stater organisera sig juridiskt i olika former. Enligt artikel 1.3 i fondföretagsdirektivet kan fondföretag bildas med stöd av lag, antingen på kontraktsrättslig grund (som värdepappersfonder förvaltade av förvaltningsföretag) eller enligt trustlagstiftning (som unit trusts) eller på bolagsrättslig grund (som investeringsbolag). De placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet, dvs. så kallade UCITS-fonder, ska ha rörligt kapital och vara öppna, medan de placeringsfonder som inte omfattas av direktivet, dvs. så kallade non-UCITS-fonder, i egenskap av nationella specialfonder också kan ha fast kapital och vara slutna. I EU-staterna tillämpas flera alternativa strukturformer. I Finland och Sverige tillämpas en avtalsrättslig modell, medan placeringsfonderna i Danmark till strukturen är bolag i fö-

reningsform. I många europeiska länder finns det såväl avtalsbaserade placeringsfonder som placeringsfonder i bolagsform.

På det internationella planet förvaltas värdepapper och andelar i placeringsfonder i regel i flera steg. Detta innebär ett system där värdepapperen och andelarna i placeringsfonder inte förvaras eller förs ägarspecifikt i värdepapperscentraler eller fondandelsregister, utan i parternas system. I värdepapperscentralens ägarförteckningar och fondbolagets fondandelsregister antecknas då förmögenhetsförvaltarens namn i stället för den egentliga ägarens. Uppgifterna om fondandelsägarna framgår härmed av förmögenhetsförvaltarens egen bokföring. Kravet i den finska lagen om placeringsfonder, att uppgifter om den slutliga ägaren ska anges i fondandelsregistret, är exceptionellt ur ett internationellt perspektiv sett.

Nedan redogörs för huvuddragen i elva EES-staters lagstiftning om placeringsfonder. En utredning visar att det åtminstone i en viss omfattning går att förvalta fondandelar i en förmögenhetsförvaltares eller någon annan parts namn i alla de elva länder som ingår i jämförelsen, dvs. Sverige, Danmark, Norge, Estland, Tyskland, Storbritannien, Irland, Frankrike, Belgien, Nederländerna och Luxemburg. När det gäller fondandelsregistret föreskrivs i vissa av länderna bara om skyldigheten att föra ett sådant register, men den nationella lagstiftningen om placeringsfonder tar inte ställning till vilka uppgifter registret ska innehålla. I jämförelsen redogörs dessutom för huvuddragen inom beskattningen och beskattningsförfarandet i de nordiska länderna och vissa andra länder i jämförelsen när det gäller andelar i placeringsfonder.

I EU-staterna finns det allt fler sådana andelar i placeringsfonder som är föremål för offentlig handel (*exchange traded fund*, nedan *etf-fonder*) och som har anslutits till ett nationellt registersystem för värdepapper som är av samma slag som Finlands värdeandelssystem. Etf-fonderna är i regel s.k. indexandelsfonder vars placeringar inriktas på en indexkorg baserad på värdepapper. Dessa andelar i etf-fonder förvärvas och överläts inte i fondbolag, utan via offentlig handel. De första etf-fonderna blev föremål för offentlig handel i Europa 1999. I Finland är

fondandelar i en (1) indexandelsfond som hör till värdeandelssystemet för närvarande föremål för offentlig handel. Av länderna i jämförelsen är det, utifrån tillgängliga uppgifter, bara i Norge som det är allmänt att ansluta andra fondandelar än andelar i etf-fonder eller andelar i placeringsfonder i bolagsform till värdeandelssystemet, trots att lagstiftningen inte heller där kräver detta.

Ekofinrådet har sedan 2006 i flera slutsatser, senast i december 2008, påpekat behovet av att utveckla och effektivisera den gränsöverskridande clearingen och avvecklingen av värdepapper i Europa. En strävan med slutsatserna har varit att främja initiativ med vars hjälp man kan åtgärda den splittring av efterhandelstjänsterna som beror på nationella lagstiftningslösningar och verksamhetsmodeller. I slutsatserna har man ansett att det också kommer att krävas EU-lagstiftning för att nå de mål som har samband med säkerhet och effektivitet. I en resolution utifrån betänkandet om förvaltning av tillgångar II (2007/2200(INI)) från utskottet för ekonomi och valutafrågor uppmärksammade Europaparlamentet i december 2007 dessutom behovet av att göra den gränsöverskridande hanteringen av andelar i placeringsfonder effektivare.

Lagstiftningen i vissa EES-stater

Sverige

Sverige har en gällande lag om investeringsfonder från 2004. En totalreform av lagen bereddes i samband med att ändringar i fondföretagsdirektivet införlivades i svensk lagstiftning. Lagen om investeringsfonder ersatte lagen om värdepappersfonder från 1990. Enligt lagen om investeringsfonder kan kollektiva investeringar i värdepapper göras via fondverksamhet som är öppen vad gäller kapitalet och baserar sig på avtal. En investeringsfond är ingen juridisk person, och fonden förvaltas av ett separat fondbolag. Utöver de fonder som avses i fondföretagsdirektivet finns det i Sverige specialfonder.

Fondbolaget ska föra eller låta föra ett register över samtliga innehavare av andelar i fonden. Fondbolaget får besluta i vilken form

andelsregistret ska föras. I Sverige är det tillåtet att förvaltarregistrera fondandelar i ett fondandelsregister. I 4 kap. 12 § i lagen om investeringsfonder föreskrivs om förvaltarregistrering av fondandelar i ett andelsregister. Om en fondandelsägare har lämnat sina andelar för förvaltning till någon som har fått tillstånd till registrering som förvaltare, får förvaltaren anges i andelsägarregistret i stället för andelsägaren. I registret ska det särskilt anmärkas att fondandelen förvaltas för någon annans räkning. Förvaltaren har uppgiftsskyldighet och ska därför till andelsägaren lämna den information förvaltaren får från fondbolaget, om inte andelsägaren avstått från sådan information. Den som verkar som förvaltare ska uppfylla allmänna behörighetskrav, dvs. driva sin verksamhet så att allmänhetens förtroende för verksamheten upprätthålls och enskildas intressen inte äventyras. Ett tillstånd att registreras som förvaltare kan återkallas av Finansinspektionen, om vissa villkor inte längre uppfylls. Samma regler gäller för svenska och utländska förvaltare.

I Sverige är fondandelarna i regel inte anslutna till ett nationellt värdeandelssystem. På de andelar i indexandelsfonder som är föremål för handel på börsen tillämpas dock lagen om kontoföring av finansiella instrument vid sidan av lagen om investeringsfonder. Andelarna i dessa etf-fonder omsätts på fondbörsen, och de antecknas i Euroclear Sweden AB:s (fram till 2009 Värdepapperscentralen VPC AB), nedan ES, värdeandelsregister. I dessa fall är det ES som för fondandelsregister, och fondbolaget har rätt att få uppgifter ur registret. Också de fondandelar som har anslutits till det svenska värdeandelssystemet kan förvaltarregistreras.

Svenska investeringsfonder är skattskyldiga för andra vinster än överlåtelsevinster, men i praktiken betalar de sällan skatt eftersom investeringsfonderna kan dra av vinstutdelningen till andelsägarna i beskattningen. Andelsägarna beskattas för den vinst som fonden delar ut när vinsten delas ut och för överlåtelsevinster när andelar i investeringsfonden löses in.

När fondandelarna har förvaltarregistrerats är förvaltarna skyldiga att lämna skattemyndigheterna kontrolluppgifter om fondandels-

ägarnas vinster (lagen om självdeklarationer och kontrolluppgifter, 10 kap. 4 §). Uppgifterna ska lämnas för varje beskattningsår senast i januari närmast följande år. Uppgifter om begränsat skattskyldiga ska lämnas i enlighet med direktiv 2003/48/EG om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar, nedan *direktivet om beskattning av inkomster från sparande*. Om den anmälningsskyldige inte lämnar uppgifterna kan skattemyndigheten uppmana denne att lämna uppgifterna. Uppmaningen kan förenas med vite.

Den anmälningsskyldige, dvs. förvaltaren, ansvarar för förpliktelser i anslutning till förskottsinnehållning och källskatt på förvaltarregistrerade fondandelar. Den som är skyldig att verkställa förskottsinnehållning och den som är skyldig att ta ut källskatt ansvarar för skatt som inte har innehållits.

Danmark

I Danmark omfattas placeringsfonderna av en lag om placeringsfonder och specialfonder (*Lov om investeringsforeninger og specialforeninger*). De danska placeringsfonderna är till sin struktur bolag i föreningsform. Fondandelarna är i regel föremål för handel på fondbörsen, och de behandlas till stor del på samma sätt som aktier. Placeringsfonderna kan ha fast eller rörligt kapital.

I den lag som gäller placeringsfonder föreskrivs inget vare sig om skyldigheten att föra fondandelsregister eller om andelsförvaltare. I praktiken förs det ändå ett fondandelsregister, bl.a. för att andelsägarna ska kunna utöva sin rösträtt i placeringsfonderna. Enligt lagen om placeringsfonder kan en placeringsfond utfärda andelsbevis i pappersform till sina andelsägare. Största delen av de danska placeringsfonder som utfärdar andelsbevis har anslutit fondandelarna till det nationella värdeandelssystemet, trots att lagen inte förpliktar till det. Om fondandelarna emitteras via den nationella värdepapperscentralen, ska placeringsfonden betala kostnaderna för detta. En placeringsfond kan avtala med en eller flera räkenskapsförare att fondandelsägarna för placeringsfondens räkning kan få sina an-

delar registrerade och förvarade hos räkenskapsföraren och få behövliga uppgifter om sitt konto, t.ex. kontoutdrag. En fondandelsägare kan också själv välja någon annan värdepappersförmedlare som andelarna emitteras via. Fondandelarna kan förvaltarregistreras enligt bestämmelserna om värdeandelssystemet. I Danmark finns det dessutom placeringsfonder över vars fondandelar inga andelsbevis utfärdas. Dessa placeringsfonder, som i regel har bara få fondandelsägare, ska föra ett fondandelsregister och ge fondandelsägarna bevis över deras ägarandelar av fondens förmögenhet.

De fonder som inte utfärdar andelsbevis är öppna i skattehänseende, och andelsägarna beskattas för fondens inkomster. Till allmänheten marknadsför man dock närmast bara fonder som utfärdar andelsbevis och vars vinster delas ut till andelsägarna. En placeringsfond kan bli befriad från skatt genom att meddela skattemyndigheterna att den följer bestämmelserna om fonders minimiutdelning. Då beskattas andelsägarna utifrån minimivinstandelen, oavsett om den har betalats eller inte. Fonder som inte följer bestämmelserna om minimiutdelning beskattas på samma sätt som motsvarande investeringsbolag. Investeringsbolag betalar slutlig källskatt på den utdelning som de får, men är i övrigt befriade från skatt. De betalar i regel inte utdelning till sina ägare. Placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet kan ha samma skattemässiga ställning som investeringsbolag.

I en lag om skattekontroll (*Skattekontrolloven*) föreskrivs om räkenskapsförares och placeringsfonders årliga anmälningsskyldighet. Om anmälningsskyldigheten försummas kan det leda till böter eller fängelsestraff. Fonder och räkenskapsförare bär ansvaret för att förskottsinnehållningar betalas.

Norge

Norge har en lag som gäller placeringsfonder (*Lov om verdipapirfond*). I Norge är placeringsfonderna antingen öppna och avtalsbaserade och administreras av ett separat fondbolag, eller också har de formen av bo-

lag. Placeringsfonderna kan vara sådana placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet eller specialfonder, dvs. sådana som inte omfattas av direktivet.

Fondandelarna är i regel anslutna till värdeandelssystemet, trots att lagstiftningen inte kräver det. Den norska värdepapperscentralen *Verdipapirsentralen ASA* tillhandahåller registreringstjänster för såväl norska som utländska fondandelar. Vid utgången av 2008 stod de fondandelar som är anslutna till värdeandelssystemet för totalt 67 procent av de norska placeringsfondernas marknadsvärde.

Register över fondandelsägarna ska föras av fondbolaget eller av någon annan som fondbolaget med tillstånd av *Kredittilsynet*, dvs. den myndighet som utövar tillsyn över den norska finansmarknaden, har tillåtit att föra andelsregister. Förvaltarregistreringen av andelar i placeringsfonder omfattas av Finansdepartementets förordning från 2004 om förvaltarregistrering i fonders fondandelsägarregister (*Forskrift om forvalterregistrering i verdipapirfonds andelseierregister*). Kredittilsynet beviljar tillstånd att verka som andelsförvaltare i vars namn det går att registrera fondandelar. Norska och utländska banker, investeringsbolag, värdepappersregisteransvariga och fondbolag kan ansöka om tillstånd att verka som andelsförvaltare. För att ett fondbolag ska kunna verka som andelsförvaltare måste det ha fullmakt att godkänna beslut och påverka dem för investerarnas räkning och dessutom kunna förbinda sig att aktivt förvalta investerarnas portföljer. Utländska sökande ska till sin ansökan foga ett intyg från tillsynsmyndigheten i det egna landet över att sökanden är en utländsk bank eller värdepappersregisteransvarig eller ett utländskt investeringsbolag eller fondbolag, och att sökanden lyder under denna tillsynsmyndighets tillsyn. Dessutom ska det till ansökan om tillstånd fogas ett intyg från den lokala tillsynsmyndigheten eller en jurist som verkar i området över att lagstiftningen i landet inte innehåller något som utgör ett hinder för att lämna de uppgifter som de norska myndigheterna kräver. De som kommer från länder utanför EES-området ska bevisa att lagstiftningen i det egna landet motsvarar EES-områdets bestämmelser om förhindrande av penningtvätt.

Kredittilsynet har också getts möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om tillståndsförfarandet för utländska andelsförvaltare.

Andelsförvaltarna ska föra register över de fondandelar som de förvaltar. En förvaltare ska kunna få reda på den faktiska ägaren till fondandelarna. Andelsförvaltaren ska t.ex. försäkra sig om att det är fondandelarnas faktiska ägare som ger uppdraget att verka som fondandelsförvaltare. En andelsförvaltare som inte får reda på den faktiska ägaren till fondandelarna ska vägra att ta sig an uppgiften. Andelsförvaltarna är skyldiga att lämna tillsynsmyndigheterna uppgifter om andelsägarna. Om en andelsförvaltare inte handlar på föreskrivet sätt eller inte lämnar myndigheterna de uppgifter som de behöver, kan Kredittilsynet ålägga fondbolaget eller den registeransvarige att frånta andelsförvaltaren fondandelarna och avföra förvaltaren ur registret.

Norska aktie- och blandfonder är skattskyldiga, men deras avkastning från aktier och annan förmögenhet liksom även överlåtelsevinster för aktier är skattefria. Obligationsfonderna är också skattskyldiga, men de kan få avdrag för inkomster som har delats ut till andelsägarna. Vinstandelar av fonderna är skattepliktiga inkomster för andelsägarna. Inlösen av fondandelar beskattas på samma sätt som överlåtelse av aktier.

Förmögenhetsförvaltaren ska lämna fondbolaget uppgifter om fondandelsägaren, så att bolaget kan lämna uppgifterna till skattemyndigheterna. I följande bestämmelser föreskrivs om anmälningsskyldighet: *Forskrift om forvalterregistrering i verdipapirfonds andelseierregister*, § 5 (förmögenhetsförvaltare) och *Lov om ligningsforvaltning*, § 6—6 punkt c (fondbolag). Fondbolaget ska lämna uppgifterna till skattemyndigheterna för varje beskattningsår i februari närmast följande år. Uppgifter ska lämnas om bl.a. förmögenhetsvärden, betald avkastning och överlåtelse. Förmögenhetsförvaltarens anmälningsskyldighet gäller bara fondandelsägare som är allmänt skattskyldiga i Norge.

Fondbolaget ansvarar för att det betalas källskatt på förvaltarregistrerade fondandelar och andra fondandelar. Om betalningen av skatten försummas kan straffet bli böter eller fängelse i högst sex månader.

Estland

Estland har en lag om placeringsfonder som trädde i kraft 2004 (*Investeeringisfondide seadus*). Placeringsfonderna bygger huvudsakligen på avtal, men enligt lagen om placeringsfonder går det också att inrätta placeringsfonder i bolagsform. I Estland finns fondandelarna i ett elektroniskt registersystem, och en fondandelsägare har dessutom rätt att be den registeransvarige om ett bevis eller registerutdrag över det egna fondandelsinnehavet. Det är tillåtet att förvaltarregistrera andelar i placeringsfonder i en andelsförvaltares namn, men det finns inga särskilda bestämmelser om detta.

Andelsregistret förs av fondbolaget eller av en registeransvarig som fondbolaget har överfört rätten att föra andelsregister på. Den registeransvarige kan vara ett fondbolag som har bildats i Estland eller utomlands, fondens förvaringsinstitut eller något annat förvaringsinstitut som har inrättats i Estland eller utomlands, Estlands nationella värdepapperscentral (*Eesti väärtpaberite keskreister*) eller någon annan juridisk person som har inrättats i Estland eller utomlands och uppfyller de ekonomiska och administrativa kraven på en registeransvarig och som inte enligt lagstiftningen i sin hemstat är förbjuden att tillhandahålla förvaringstjänster för värdepapper. Den registeransvarige ska se till att den interna kontrollen över registret är tillräcklig för att undvika risker.

Lagen om Estlands värdepapperscentral (*Eesti väärtpaberite keskreistri seadus*) från 2000 ska tillämpas på fondandelar som är registrerade i det estniska värdeandelssystemet. Förvaltarregistreringen är enligt lagen om värdepapperscentralen begränsad till vissa slag av värdepapper, dvs. till sådana som har förvärvats av en förvaltarregistrerad kontoinnehavare på uppdrag av investeraren eller med stöd av ett annat liknande fullmaktsförhållande, och på motsvarande sätt till värdepapper som har erhållits som avkastning på värdeandelar på ett förvaltarregistrerat konto. Det är bara professionella investerare på värdepappersmarknaden som kan anlita andelsförvaltare. De professionella investerarna ingår skriftliga avtal med slutplacerna, dvs. med sina kunder, om att värdepapperen ska

förvaras på ett förvaltarregistrerat konto. I registret ska det också anges att andelarna förvaltas för någon annans räkning.

Tyskland

Den tyska lagstiftningen om placeringsfonder reviderades som ett led i ett större reformprojekt inom investeringsverksamheten (*Gesetz zur Modernisierung des Investmentwesens und zur Besteuerung von Investmentvermögen*, även kallad *Investmentmodernisierungsgesetz*), och från ingången av 2004 har placeringsfondernas verksamhet reglerats i lagen *Investmentgesetz*. I slutet av 2007 slutfördes ett reformprojekt inom lagstiftningen om placeringsfonder med målet att minska regleringen, harmonisera bestämmelserna med EU-bestämmelserna, utesluta utländska slutna fonder ur tillämpningsområdet för lagen om placeringsfonder, skapa nya slag av andelar och utveckla god förvaltningspraxis för placeringsfonderna.

Placeringsfonderna i Tyskland har av tradition verkat bara som öppna fonder, som inte är självständiga juridiska personer. Kollektiv investeringsverksamhet har dessutom kunnat bedrivas i form av investeringsbolag och sedan 2004 också i form av investeringsbolag med rörligt kapital. Lagen om placeringsfonder gör det möjligt att inrätta både offentliga fonder som marknadsförs till en bred allmänhet och specialfonder som är avsedda för en avgränsad grupp investerare. Det är bolag och andra institutionella investerare som placerar i de sistnämnda fonderna. Clearstream Banking AG verkar som värdepapperscentral i Tyskland och tillhandahåller tjänster i anslutning till hantering och avveckling av fondandelar.

I Tyskland kan andelar i placeringsfonder vara registrerade eller ställda på en innehavare. Enligt den tyska lagstiftningen om placeringsfonder ska fondbolagen föra fondandelsregister över registrerade andelar. Fonder i aktiebolagsform vars andelar är föremål för handel på fondbörsen ska föra register över sina andelsägare. Enligt lagen om placeringsfonder ska det utfärdas andelsbevis över fondandelarna. Andelsbevisen kan vara utfärdade på en innehavare (*auf den Inhaber*)

eller en registrerad ägare (*auf den Namen*). I regel innehas fondandelar i en annan persons namn dock via ett trustarrangemang. Som förmögenhetsförvaltare verkar vanligen ett förvaringsinstitut, som förvaltar andelarna och som antecknas som kontoinnehavare i andelsregistret eller kontosystemet.

Storbritannien

I Storbritannien finns bestämmelser om fondföretagens verksamhet i en lag om finansiella tjänster och marknader (*Financial Services and Markets Act 2000*). Dessutom har *Financial Services Authority*, nedan *FSA*, som utövar tillsyn över finansmarknaden, meddelat föreskrifter och anvisningar om fondföretagens verksamhet.

En placeringsfond i Storbritannien kan inrättas som en avtalsbaserad trust (*unit trust*) eller som ett investeringsbolag. En unit trust bygger på trustbegreppet med dubbel äganderätt. Detta innebär att den som förvaltar förmögenhet för ägarens räkning (*trustee*) betraktas som fondens ägare och ansvarig för förvaltningen av fonden. Andelsägarens rätt inskränker sig till den ekonomiska fördel som andelen ger (*beneficial ownership*). Andelsägarens rättigheter anges i ett avtal om unit trust-fonder. Alternativt kan en placeringsfond inrättas som ett investeringsbolag med rörligt kapital (*Open-Ended Investment Company*, OEIC). Placeringsfonder i OEIC-form inrättas med stöd av speciallagstiftning om investeringsbolag med rörligt kapital (*Open-Ended Investment Company Regulations 2001*). Denna lagstiftning har senare kompletterats med en ändring som har anknytning till möjligheten att överföra fondandelar elektroniskt (*Open-Ended Investment Companies (Amendment) Regulations 2009*). För placeringsfonder i OEIC-form används också termen ICVC (*Investment Company with Variable Capital*).

Placeringsfonderna kan antingen vara auktoriserade eller sakna auktorisation. Andelar i icke-auktoriserade placeringsfonder kan marknadsföras bara till professionella investerare, och dessa fonders verksamhet är tämligen fritt reglerad. De auktoriserade placeringsfonderna är fondföretag som avses i

fondföretagsdirektivet, och deras fondandelar får marknadsföras till alla investerare. Unit trust-fonderna kan vara antingen auktoriserade (*Authorised Unit Trust*, AUT) eller sakna auktorisation. Detsamma gäller OEIC-fonderna.

I Storbritannien går det också att inrätta andra fonder, som inte omfattas av lagstiftningen om fondföretag. En sådan fondtyp är placeringsfonder i aktiebolagsform (*investment trust*). Det går att bedriva offentlig handel med andelarna i dessa fonder. En placeringsfond i aktiebolagsform är en fristående juridisk person som äger fondens placeringsförmögenhet, och fondandelsägarna har inte rätt till denna förmögenhet. I Storbritannien finns det gott om etf-fonder i bolagsform som är föremål för offentlig handel.

I tillsynsmyndigheten FSA:s handbok finns en del, *Collective Investment Schemes sourcebook* (COLL), med bestämmelser om auktoriserade placeringsfonders verksamhet. Ett fondbolag (*fund manager*) eller en förmögenhetsförvaltare ansvarar för andelsägarregistret. I registret ska alla fondandelsägars namn och adresser, antalet fondandelar som innehaven omfattar, slagen av fondandelar och registreringsdatum finnas införda. Där ska dessutom finnas uppgifter om antalet emitterade andelar för varje slag av fondandel, inbegripet innehavarandelar. Den registreransvarige ska hålla registret uppdaterat och avgiftsfritt ge andelsägarna kopior av anteckningar i registret som gäller dem. Om ingen andelsägare har antecknats i registret, är det fondbolaget som är andelsägare i registret. I avtalet om en placeringsfond i unit trust-form avtalar man om vilken form bevisen över innehavet av fondandelar ska ha.

Euroclear UK & Ireland Ltd håller på att ta i bruk en förvaltnings- och avvecklingstjänst för placeringsfonder. Syftet med den är att underlätta omsättningen av fondandelar.

I Storbritannien beskattas auktoriserade placeringsfonder på samma sätt som bolag. Placeringsfonder-na är dock befriade från skatt på överlåtelsevinst, och de är inte heller skattskyldiga för avkastning från utdelning från brittiska bolag.

En placeringsfonds nettovinst utgör inkomst för andelsägarna, oavsett om vinstandelar betalas eller inte. I beskattningen av

andelsägare behandlas vinstandelar av aktie- och blandfonder som utdelning, och de omfattas inte av förskotts innehållning.

Räntefonder kan dra av de vinstandelar som de betalar i beskattningen. De vinstandelar som räntefonderna betalar utgör ränteinkomster för andelsägarna och omfattas i regel av förskotts innehållning. Enligt skattelagen (*Taxes Management Act 1970*) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den ska placeringsfonder och förmögenhetsförvaltare på begäran lämna skattemyndigheterna uppgifter om ränta som de har betalat. Uppgifter om ränta som har betalats till en utländsk andelsägare ska lämnas till skattemyndigheterna i andelsägarrens hemstat i enlighet med direktivet om beskattning av inkomster från sparande.

Placeringsfonderna ansvarar för skatt som inte har innehållits. När det gäller förvaltarregistrerade andelar är förmögenhetsförvaltaren skyldig att dra av skatt som placeringsfonden inte har innehållit. Om innehållningsskyldigheten försummas kan det leda till en straffavgift.

Ireland

Irland stiftade sin första lag om placeringsfonder som följer fondföretagsdirektivet 1989. Ändringarna i fondföretagsdirektivet införlivades i den irländska lagstiftningen genom en lag om UCITS-fonder (European Communities (*Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities*) Regulations 2003 (S. I. No. 211 of 2003)). Fonderna kan vara UCITS-fonder som avses i fondföretagsdirektivet eller placeringsfonder som inte omfattas av direktivet. På Irland kan placeringsfonderna verka utifrån avtal (*Common Contractual Fund*, CCF), som unit trust-fonder eller i bolagsform (*Investment Company*). Genom en ändring av lagstiftningen om placeringsfonder 2005 fick placeringsfonder som inte omfattas av fondföretagsdirektivet en möjlighet att verka i CCF-form. Avsikten med ändringen var att skapa alternativa strukturer för de placeringsfonder som inrättas på Irland och att förbättra landets konkurrenskraft på fondmarknaden.

På Irland kan fondandelarna vara antingen registrerade eller ställda på en innehavare. Fondbolaget kan utfärda andelsbevis över registrerade andelar. Registren över aktie- och andelsägare måste finnas på Irland. Fondandelarna är föremål för omfattande handel på den irländska fondbörsen. Också på Irland håller man på att ta i bruk den förvaltnings- och avvecklingstjänst för fondandelar som Euroclear UK & Ireland Ltd har utvecklat.

Placeringsfonderna på Irland är inte skattskyldiga i egentlig mening. I samband med vissa skattepliktiga transaktioner, såsom utdelning av avkastning och inlösen och överföring av fondandelar, samt långvarigt ägande ska placeringsfonderna dock innehålla en skatt som påminner om källskatt hos andelsägarna. Utländska andelsägare och vissa andra närmare definierade andelsägare är befriade från skatteplikten. Transaktioner med fondandelar som hålls i erkända clearingsystem, såsom Euroclear, är inte heller skattepliktiga. Inkomsterna och avkastningen för placeringsfonder i CCF-form beskattas däremot direkt som inkomster för andelsägarna, oavsett vinstutdelning.

Den irländska skattelagen (*Taxes Consolidation Act, 1997*) förpliktar placeringsfonderna att generellt två gånger om året till skattemyndigheten anmäla och betala de skatter som de har innehållit hos de skattskyldiga. Placeringsfonderna är ansvariga för skatter som borde ha innehållits, oavsett om så har skett eller inte. Om innehållningsskyldigheten försummas leder det till skatteförhöjning med dröjsmålsränta. När det gäller omständigheter som är förknippade med aktieägarnas person, t.ex. nationalitet, har förmedlare och vissa tredje män dessutom en anmälningsskyldighet som är förenad med vite.

Frankrike

Frankrike har en lag om placeringsfonder (*Loi n°88-1201 du 23 décembre 1988 relative aux organismes de placement collectif en valeurs mobilières et portant création des fonds communs de créances*). *Autorité des Marchés Financiers*, AMF, dvs. den myndighet som utövar tillsyn över den franska finansmarknaden, har gett ytterligare

anvisningar om placeringsfondernas verksamhet.

I Frankrike är de placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet antingen öppna fonder i bolagsform (*Société d'Investissement à Capital Variable*, SICAV) eller öppna avtalsbaserade placeringsfonder (*Fonds Communs de Placement*, FCP). Investeraresom förvärvar fondandelar i SICAV-fonder som verkar i bolagsform blir aktieägare och kan utöva aktieägars beslutanderätt genom att delta i bolagsstämmor. FCP i sin tur bygger på att värdepapper ägs kollektivt, och FCP är ingen juridisk person. FCP emitterar andelar, inte aktier. FCP förvaltas av ett fondbolag som verkar på andelsägarnas vägnar och för deras räkning. De franska fondtyperna har den gemensamma benämningen OPCVM (*Organisme de Placement Collectif en Valeurs Mobilières*).

I den franska finansmarknadslagen (*Code monétaire et financier*) föreskrivs om värdepapperskontosystemet och om de noteringar som ska göras på värdepapperskontona. Emitterade värdepapper ska noteras på ett värdepapperskonto som förs antingen av emittenten eller av en auktoriserad värdepappersförmedlare. De andelar i placeringsfonder i bolagsform som inte är föremål för offentlig handel ska noteras på ett konto som emittenten för. Fransk lagstiftning känner inte till begreppet andelsförvaltare eller förvaltarregistrering. Ett värdepapper som ansluts till systemet kan dock ha karaktären av en förbindelse som är ställd på innehavaren, varvid den faktiska ägaren förblir okänd för emittenten. Sådana förbindelser noteras på konton som värdepappersförmedlarna för. Värdepappersförmedlarna kan för sina kunders räkning föra förvaltarkonton över förbindelser som är ställda på en viss person och som kunderna äger. Dessa förvaltarkonton är skuggkonton till det konto som emittenten för. I sina fondprospekt ska placeringsfonderna uppge vem som ansvarar för andelsregistret. I regel är det ett fondbolag eller förvaringsinstitut.

I Frankrike införde Euroclear France SA år 2007 en registreringstjänst för placeringsfonder, som möjliggör orderhantering och avveckling i fondandelsaffärer med stöd av automatiska noteringar.

Belgien

I Belgien finns det en lag om placeringsfonder (*Loi relative à certaines formes de gestion collective de portefeuilles d'investissement*). Placeringsfonderna kan vara öppna och avtalsbaserade placeringsfonder (*Fonds Communs de Placement*, FCP) eller publika aktiebolag med rörligt kapital (*Beleggingsvennootschap met veranderlijk kapitaal*, BEVEK). Dessutom finns det slutna fastighetsfonder i aktiebolagsform (*Beleggingsvennootschap met vast kapitaal*, BEVAK). I Belgien finns det både sådana placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet och sådana som inte omfattas av direktivet.

Den myndighet som utövar tillsyn över den belgiska finansmarknaden, CBFA (*Commission Bancaire, Financière et des Assurances*) har utfärdat en föreskrift om förvaltarregistrering (*Circulaire de la CBFA concernant la détention de titres d'organisme de placement collectif par l'entremise d'un intermédiaire (nominee)*). Enligt föreskriften kan fondandelar registreras i en andelsförvaltarens namn i ett kontosystem som liknar värdeandelssystemet. I registret ska det anges att fondandelarna förvaltas för någon annans räkning. Andelsförvaltarens egna fondandelar ska noteras på ett annat konto än kundernas fondandelar. I sitt fondprospekt ska andelsförvaltarens redogöra för konsekvenserna av en eventuell konkurs och för det skydd som andelsförvaltarens kan erbjuda fondandelsägarna. Av prospektet ska också andelsförvaltarens uppgifter, kostnaderna för tjänsten och sättet att informera slutplaceringarna på framgå. Andelsförvaltarena är skyldiga att lämna fondandelsägarna information. Samma krav gäller för utländska andelsförvaltare som för belgiska.

Euroclear utreder en utvidgning till Belgien av den tecknings- och avvecklingstjänst för andelar i placeringsfonder som har tagits i bruk i Frankrike.

Nederländerna

I Nederländerna omfattas placeringsfonderna och tillsynen över dem av en lag om

tillsyn över fondföretag (*Wet toezicht beleggingsinstellingen*, Wtb). Lagen hänger nära samman med en lag som trädde i kraft 2007 och gäller tillsynen över finansmarknaden generellt (*Wet op het financieel toezicht*, Wft).

Placeringsfonderna i Nederländerna är publika aktiebolag (*naamloze vennootschap*, NV), privata aktiebolag (*besloten vennootschap*, BV) eller fonder som har inrättats med stöd av avtalsrättsliga bestämmelser (*fonds voor gemene rekening*). I Nederländerna finns det både sådana placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet och sådana som inte omfattas av direktivet. När det gäller kapitalet kan placeringsfonderna vara antingen öppna eller slutna. Slutna placeringsfonder är vanligen börsnoterade, och värdet på andelarna i dem bestäms utifrån nettovärdet enligt utbud och efterfrågan på sekundärmarknaden. Placeringsfonder som är öppna och inte har noterats på börsen emitterar och löser in sina andelar till substansvärdet. Olika krav gäller för placeringsfonder som är noterade på fondbörsen och placeringsfonder som inte är noterade.

Euroclear utreder en utvidgning också till Nederländerna av den tecknings- och avvecklingstjänst för andelar i placeringsfonder som har tagits i bruk i Frankrike.

Luxemburg

I Luxemburg regleras fondverksamheten genom en lag om fondföretag (*Loi du 20 décembre 2002 concernant les organismes de placement collectif*). I Luxemburg finns det både sådana placeringsfonder som avses i fondföretagsdirektivet och sådana som inte omfattas av direktivet. Placeringsfonderna kan verka i två öppna former och en slutna. De kan vara öppna avtalsbaserade fonder, dvs. FCP-fonder (*Fonds Communs de Placement*). En FCP-fond består av samägd förmögenhet (fond) som inte utgör en juridisk person utan behöver ett separat förvaltningsbolag som sköter verksamheten för fondens räkning. Förvaltningsbolaget kan verka antingen i motsvarande form som ett publikt aktiebolag (*Société anonyme*, SA) eller som en sammanslutning med begränsat

ansvar (*Société à responsabilité limitée*, SARL). Fonden kan också vara ett öppet SICAV-investeringsbolag med rörligt kapital som verkar som publikt aktiebolag (*Société d'Investissement à Capital Variable*).

Utöver de två ovan nämnda formerna av öppna placeringsfonder finns det i Luxemburg SICAF (*Société d'Investissement à Capital Fixe*), dvs. aktiebolag med fast kapital som verkar i en fondform som motsvarar investeringsbolag. SICAF-bolag kan verka antingen i SA-form eller som andra former av sammanslutningar. I Luxemburg finns det specialfonder som kan vara avtalsbaserade FCP-fonder eller fonder i bolagsform. De regleras genom en lag om specialfonder (*Loi du 13 février 2007 relative aux fonds d'investissement spécialisés*).

FCP-fonderna emitterar fondandelar som är registrerade eller ställda på en innehavare. Enligt lagen om fondföretag ska det föras register över andelsägarna.

2.4 Bedömning av nuläget

Fondkapitalets utveckling och registrering av fondandelar

Fondkapitalet har ökat snabbt i Finland under senare år. Enligt Statistikcentralen uppgick alla finländska placeringsfonders sammanlagda kapital till 31,4 miljarder euro i slutet av 2004. I slutet av 2007 uppgick fondkapitalet till 66,0 miljarder euro, så fondplaceringarna mer än fördubblades på tre år. Det finns flera skäl till den gynnsamma utvecklingen på marknaden för placeringsfonder. Det första är att företagen numera använder korta räntefonder som instrument för att hantera kassa och likviditet. Det andra är att hushållen och investeringsbolagen mer än förr placerar sina finansiella tillgångar, inbegripet pensionsbesparingar, via fonder på grund av deras smidighet, riskhanteringen och den skattemässiga behandlingen av dem. Det tredje som inverkar är att i synnerhet fondbolag som ägs av svenska banker har inrättat fonder i Finland. Placeringsfonder har inrättats i Finland bl.a. på grund av att placeringsfonderna i Sverige beskattas för avkastningen, om den inte varje år delas ut till an-

delsägarna. Dessa fonder med svensk bakgrund placerar dock inte nödvändigtvis i finska värdepapper. Dessutom har aktiernas gynnsamma kursutveckling under de föregående åren påverkat fondkapitalets tillväxt. På grund av den svaga kursutveckling på värdepappersmarknaden som började hösten 2007 och fortsatte 2008 och på grund av senare tiders inlösen av fondandelar hade det finländska fondkapitalet minskat till 41,3 miljarder euro vid utgången av 2008. Vid denna tidpunkt hade fondkapitalet minskat med 40 procent från sitt största belopp i juli 2007, när värdet på de finländska placeringsfonderna för första gången överskred 70 miljarder euro. Under 2009 har fondkapitalet åter ökat, och i slutet av december 2009 uppgick det finländska fondkapitalet till 54,3 miljarder euro sammanlagt. De senaste årens förändringar i de finländska placeringsfondernas fondkapital har motsvarat fondkapitlets allmänna utveckling i Europa.

Enligt Statistikcentralens statistik över placeringsfonderna var 15,6 procent av andelarna i finländska placeringsfonder i utländsk ägo i slutet av 2008. Värdet på dessa fondandelar uppgick till 6,5 miljarder euro, och av denna summa uppgick värdet på de andelar vars ägare kom från andra euroländer till 0,4 miljarder euro. De utländska placeringarna i finländska fondandelar kommer i synnerhet från Sverige.

Utländska investerare gör fondplaceringar i Finland främst bara i tillväxtandelar, som investerarna inte betalas några årliga vinstandelar för. Enligt skattestatistiken utgjorde det sammanlagda belopp av fondandelarnas källskattepliktiga vinstandelar som finländska placeringsfonder 2007 betalade till utländska investerare 0,1 procent av det sammanlagda totala värdet på de fondandelar som ägdes av utländska investerare.

Kravet att alla fondandelsägare ska införas i fondandelsregistret försvårar utbudet och försäljningen av andelar i placeringsfonder till utländska investerare. Detta utgör en konkurrenssnackdel för finländska fonder eftersom i synnerhet stora utländska investerare kräver att deras innehav ska registreras i fondandelsförvaltarens namn, när de investerar internationellt via kapitalförvaltningsbanker eller kapitalförvaltningskedjor. På det in-

ternationella planet är ägandet i och förvaltningen av placeringsfonderna indirekt, och då är allmän praxis att registreringen görs i förmögenhetsförvaltarens namn. Också de andelar som finländska investerare äger i utländska placeringsfonder förvaltas så gott som utan undantag via förmögenhetsförvaltare och i deras namn.

Finansinspektionen har i sin tolkning (22.8.2006) ansett att tillämpningen av en modell med förvaltningskonton för andelar i finländska placeringsfonder kan tillåtas under vissa förutsättningar. Enligt Finansinspektionens tolkning kan fondandelarna tecknas i en förmögenhetsförvaltarens namn, om lagstiftningen i tecknarens hemstat förbjuder att uppgifter om ägaren lämnas ut. I dessa fall kan ett fondbolag ta emot en teckning förutsatt att frågor i anslutning till identifiering av kunden och förhindrande av penningtvätt har beaktats och att man har försäkrat sig om att Finansinspektionen vid behov kan få uppgifter om ägarna till andelarna. Lagstiftningen i Luxemburg förbjuder t.ex. att uppgifter om ägarna lämnas ut till fondbolagen. Denna tolkning avviker från formuleringen i lagen, och den kan således medföra oklarheter i fråga om juridiken och verksamheten.

På den finländska aktiemarknaden förvaltarregistreras utländska investerares innehav i värdeandelssystemet. Med stöd av gällande lagstiftning kan andelar i placeringsfonder tecknas i en fondandelsförvaltarens namn som förvaltarregistrerade, om fondandelarna hör till värdeandelssystemet. I Finland har inga andelar i placeringsfonder dock anslutits till värdeandelssystemet, eftersom värdepapperscentralens system saknar de egenskaper som behövs vid hanteringen av placeringsfonder och i synnerhet de bråkdelsfunktioner med vars hjälp de decimaldelar av fondandelarna som lagstiftningen om placeringsfonder möjliggör kunde noteras på värdeandelskontona. Inom fondsektorn har man heller inte ansett att det vore företagsekonomiskt motiverat att övergå till värdeandelssystemet från de fondandelsregister som nu tillämpas. Placeringsfonderna och Euroclear Finland Ab (fram till 2009 Suomen Arvopaperikeskus Oy) utreder dock förutsättningarna för att ansluta värdeandelar till värdeandelssystemet. Tills vidare har bara fondandelarna i de index-

andelsfonder som är föremål för offentlig handel på den börs som upprätthålls av NASDAQ OMX Helsinki Oy anslutits till värdeandelssystemet. Dessa andelar i etf-fonder är föremål för offentlig handel, men de är ändå inte vanliga andelar i placeringsfonder eftersom de inte löses in till nettovärdet via ett fondbolag utan genom handel på sekundärmarknaden.

Konkurrensställning och branschens framtid

I internationella jämförelser har finländska placeringsfonder ansetts vara relativt effektiva och finansmarknadens nationella struktur fungerande. Dessutom har den skattemässiga behandlingen av andelar i placeringsfonder underlättat fondverksamhetens utveckling.

I Finland har fondverksamheten genomgått en positiv utveckling och utvidgats kraftigt på 2000-talet. En stor del av hushållens och sammanslutningarnas finansiella förmögenhet har styrts till fondandelarna. Enligt statistik från Finansbranschens Centralförbund har hushållens finansiella tillgångar som placerats i placeringsfonder närapå tredubblats på 2000-talet: år 1999 uppgick dessa tillgångar till 4,0 miljarder euro totalt och år 2008 till 10,6 miljarder euro totalt. Hushållens andel av det totala fondkapitalet har minskat under de senaste åren.

Placeringsfondernas nationella konkurrensställning kan anses vara relativt god. Finländska placeringsfonder och fondbolag har på grund av omständigheterna en konkurrensfördel vid skötseln och förvaltningen av tillgångar som placeras i finländska värdepapper. I Finland besitter man internationell expertis inom förmögenhetsförvaltning i synnerhet när det gäller skogs- och teknologiindustri, eftersom mycket stora bolag inom dessa sektorer och andra bolag som hör till deras företagskluster har varit noterade på Helsingforsbörsen. I fondverksamheten har man lyckats dra nytta av kunnandet inom dessa sektorer genom att inrätta internationella branschfonder.

Av placeringsfondernas kapital kom 84,4 procent från finländska investerare i slutet av 2008. Största delen av de utländska investerarnas kapital på 15,6 procent har kom-

mit från Sverige, främst på grund av den svenska skattelagstiftningen. Den finländska fondverksamheten kan på det hela taget anses vara tämligen nationell. De utländska investerarnas ägarandel i fonderna är klart lägre än på aktiemarknaden, där deras andel länge har legat runt 50 procent såväl av antalet aktier som av marknadsvärdet.

Finländska och europeiska placeringsfonder är klart mindre än fonderna i Förenta staterna. I större placeringsfonder kan man ta hand om kapitalet effektivare och med större sakkunskap. Tack vare större enheter kan placeringsfonderna erbjuda såväl effektivare skötsel av investeringskapitalet som lägre kostnader och avgifter för kunderna. De finländska placeringsfondernas tillväxt och effektivitet kan främjas om de ges ökade möjligheter att växa internationellt.

Placeringsfonderna i Finland strävar efter att finna prioriterade områden för sin allt mer internationella verksamhet. Aktörerna på den finländska finansmarknaden uppger att de bl.a. har stor kännedom om marknaderna i Östeuropa och i de nordiska länderna och sådan expertis i fråga om dessa marknader som intresserar utländska investerare. Inom fondsektorn finns det en vilja att utveckla de fonder som investerar i dessa marknadsområden. Detta kan öka de finländska fondernas export utomlands och de utländska placeringarna i finländska fonder.

Fondverksamhetens internationalisering förutsätter fungerande och effektiva nätverk och kanaler för försäljning och distribution av fondandelar. De uppgifter om varje fondandelsägare som kontinuerligt måste införas i fondandelsregistret begränsar de finländska placeringsfondernas internationella verksamhet och utländska ägares möjligheter att placera effektivt i finländska fonder, eftersom det registreringssystem som är i allmänt bruk på det internationella planet och som fungerar via en förmögenhetsförvaltare inte kan tillämpas i fråga om finländska fonder. När det gäller registreringen av fondandelar är bestämmelserna och praxis i Finland synnerligen exceptionella internationellt sett. De gällande nationella bestämmelserna om ett fondandelsregister kan ses som en konkurrensnackdel med tanke på finländska placeringsfonders internationella verksamhet.

EU:s gemensamma lagstiftning om placeringsfonder gör det möjligt för fonderna att ha gränsöverskridande verksamhet och utbud i Europa. I och med att fondverksamheten internationaliseras kommer investerare över hela världen i fortsättningen allt mer att erbjuda utländska placeringsfonder. Dessutom är det möjligt att registreringen av placeringsfonder och fondbolagens verksamhet framöver mer och mer koncentreras till vissa stater i Europa. De gällande nationella bestämmelserna om ett fondandelsregister stöder inte inrättandet av internationella placeringsfonder i Finland.

Vissa fondbolag som är verksamma i Finland har uppgett att de planerar att flytta funktioner till utländska bolag och i fortsättningen inrätta fler nya fonder i andra EES-stater för att kunna verka i överensstämmelse med allmän internationell praxis och enligt samma förutsättningar som sina konkurrenter. Revideringen av fondföretagsdirektivet gör det dessutom möjligt för finländska fondbolag att i Finland inrätta, förvalta och tillhandahålla utländska placeringsfonder som inte omfattas av kraven i vår nationella lagstiftning på ett fondandelsregister. I framtiden kan fondbolagen i större utsträckning komma att flytta sin verksamhet till länder som inte har några begränsningar som motsvarar de finländska bestämmelserna. Detta kan i fortsättningen framträda mer inom beslutsfattandet när allt fler banker i Finland hör till utländska bankkoncerner, eftersom internationella koncerner i synnerhet strävar efter att välja den med tanke på lagstiftningen effektivaste och bäst fungerande miljön för sina funktioner. Om den nationella lagstiftningen inte är konkurrenskraftig för placeringsfonderna, kan antalet nya fonder som inrättas i Finland minska, och likaså deras betydelse. Följden kan då bli att finländarnas investeringar framöver i allt högre grad styrs till fonder som är registrerade utomlands.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Ett mål med propositionen är att ge finländska placeringsfonder samma verksam-

hets- och konkurrensbetingelser som andra placeringsfonder i Europa har. Propositionen gör det lättare att erbjuda och marknadsföra finländska fondandelar till utländska investerare. Propositionen ökar de finländska placeringsfondernas konkurrenskraft och verksamhetsbetingelser och fördjupar samtidigt verksamheten på kapitalmarknaden i Finland. Härigenom effektiviseras också de finländska företagens kapitalanskaffning. Den finländska marknaden för placeringsfonder blir effektivare och fungerar bättre ur utländska investerares perspektiv tack vare propositionen. Med hjälp av den kan Finland göras mer lockande som registreringsplats för placeringsfonder och den yrkeskunskap och det kunnande som är förknippade med kapitalmarknaden fås att stanna i Finland.

Genom de föreslagna ändringarna förbättras de finländska placeringsfondernas möjligheter till gränsöverskridande verksamhet i och med att de får samma verksamhetsbetingelser som utländska fonder i en allt hårdare och mer internationell konkurrensmiljö. Genom ändringen av bestämmelserna kan man i fråga om de andelar i placeringsfonder som ägs av utländska investerare möjliggöra ett förfarande av liknande slag som det som länge har tillämpats på de aktier och fondandelar som hör till värdeandelssystemet. Att ansluta fondandelar till värdeandelssystemet har dock inte varit något användbart och fungerande alternativ för placeringsfonderna och de fondbolag som förvaltar dem, eftersom inga andra andelar i placeringsfonder har anslutits till värdeandelssystemet än fondandelar i de ovan nämnda etf-fonderna.

En livskraftig fondverksamhet med en stor investerarkår är av största vikt för den finländska kapitalmarknaden och de finländska bolagen. Om det blir möjligt att förvalta utländska ägares fondandelar via fondandelsförvaltare, förbättras möjligheterna för utländska investerare att placera i finländska fonder, vilket leder till ett ökat antal placeringar i fonderna från utlandet. Det gagnar alla fondplacerare om placeringsfondernas enheter blir större och verksamheten härigenom effektivare, eftersom minskade kostnader i ett konkurrensläge bör leda till att kundernas avgifter för skötseln av andelarna sjunker.

3.2 De viktigaste förslagen

Enligt 53 § i lagen om placeringsfonder ska fondandelsägarnas namn anges i fondandelsregistret. I propositionen föreslås att en fondandelsförvaltare ska kunna antecknas i fondandelsregistret när det är fråga om sådana andelar i en placeringsfond som ägs av en utländsk investerare. I fråga om de fondandelar som ägs av utlänningar möjliggör lagändringen ett liknande registreringsförfarande i en fondandelsförvaltares namn som det som tillämpas på de aktier och fondandelar som hör till värdeandelssystemet. Inga ändringar föreslås i registreringen av fondandelar som ägs av finländska investerare.

Enligt propositionen kan kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper verka som fondandelsförvaltare, om de är finländska eller kommer från EES-området och har auktoriserats. Dessutom föreslås den värdepapperscentral som avses i lagen om värdeandelssystemet eller motsvarande värdepapperscentraler eller depositionsinstitut som verkar inom EES-området kunna vara fondandelsförvaltare.

Det föreslås att ett fondbolag ska ingå ett skriftligt avtal med fondandelsförvaltaren om skötseln av fondandelar i en placeringsfond som bolaget förvaltar. Fondbolaget kan ingå avtal om verksamhet som fondandelsförvaltare bara med en part som är tillförlitlig, har gott anseende och är yrkesskicklig. I avtalet mellan fondbolaget och fondandelsförvaltaren ska det dessutom avtalas att de uppgifter enligt 53 § i lagen om placeringsfonder som gäller de egentliga ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet ska lämnas till fondbolaget på begäran.

En fondandelsförvaltare ska vara skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även ägarens hemstat och antalet fondandelar. Alternativt föreslås Finansinspektionen kunna godkänna att fondandelsförvaltaren meddelar inspektionen motsvarande uppgifter om fondandelsägarens

ombud samt bifogar ombudets skriftliga försäkran om att ägaren till fondandelarna inte är en finländsk person. Fondandelsförvaltare ska dessutom lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till myndigheter som enligt lag i övrigt har rätt att få uppgifter. Dessutom föreslås det i propositionen att det i lagen om placeringsfonder ska anges att de krav som ingår i lagen och som gäller förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism också omfattar fondandelsförvaltare.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Utländska fondplacerares möjlighet att registrera fondandelarna i en fondandelsförvaltares namn förbättrar de internationella verksamhetsbetingelserna för finländska placeringsfonder, skapar mångsidigare möjligheter för aktörer inom fondbranschen att tillhandahålla och marknadsföra fondandelar till utländska investerare och gör förvaltningen av fondplaceringar effektivare. Propositionen ger finländska placeringsfonder jämlikare verksamhets- och konkurrensbetingelser på det internationella planet. Lagändringen bidrar till att få den gränsöverskridande verksamheten på Finlands marknad för placeringsfonder att fungera bättre och befäster samtidigt en enhetlig praxis på de europeiska fondmarknaderna. Propositionen har en positiv effekt på den finländska fondverksamhetens och finansmarknadens utveckling och internationalisering.

De finländska placeringsfondernas verksamhetsbetingelser på de internationella marknaderna för placeringsfonder väntas bli bättre till följd av den lagändring som gäller registrering av utländska investerares fondandelar. Utländska investerare har också tidigare visat intresse för finländska fondandelar, och registreringar i fondandelsförvaltarens namn gör de finländska fondandelarna mer intressanta och betydelsefulla som placeringsobjekt. Alla finländska fondbolag uppger att de bedriver, eller åtminstone har för avsikt att framöver bedriva, allt mer internationell

verksamhet. Eftersom de utländska fondplaceringarna har varit en starkt växande grupp av investerare, kan det ses som rätt sannolikt att de utländska ägarnas och investeringarnas antal kommer att öka när placeringarna i finländska fonder blir effektivare och enklare. Ändringen av registreringsbestämmelserna främjar också på ett allmännare plan exporten av investeringstjänster och av kunnandet på detta område och underlättar nya innovationer och utvecklandet av marknaden för placeringsfonder.

Tillväxten på marknaden för placeringsfonder och den ökade internationaliseringen har en gynnsam effekt på kapitalmarknaden i Finland. De positiva effekterna av att marknaden växer och blir enhetligare är många: tillväxten på kapitalmarknaden förbättrar likviditeten på marknaden, gör verksamheten på marknaden effektivare och möjliggör ytterligare satsningar på att utveckla marknadsstrukturerna och kunnandet i investeringsfrågor. Om fondmarknaden växer och investeringarna ökar, leder det till större fondbolag och ökade provisionsintäkter för dem. Samtidigt ökar då också deras lönsamhet och effektivitet. Ett ökat antal investeringar och investerare kan samtidigt antas skapa förutsättningar för en sänkning av kostnaderna för att förvalta placeringsfonderna och av alla kunders avgifter.

När marknaden växer innebär det att den till buds stående finansieringspotentialen, placeringsobjektens utbytbarhet och effektiviteten i prissättningen på marknaden förbättras. Utöver likviditeten kan också kännedomen utomlands om bolagen öka och deras tillväxtmöjligheter förbättras. För närvarande investerar utländska investerare närmast i stora och kända bolag och visar i regel inget större intresse för små och växande innovativa bolag. Via fonderna går det lätt att sammanställa olika investeringspaket. Detta koncept kan i en vidare bemärkelse förbättra verksamheten på aktiemarknaden, öka likviditeten och göra prisbildningen effektivare. Genom placeringar via aktie- och blandfonder kan man effektivare rikta in placeringarna på tillväxtföretag. På så sätt kan också små tillväxtföretag dra relativt sett större nytta av det tillskottskapital som fonderna tillför marknaden. Tack vare propositionen kan bo-

lagens möjligheter att skaffa finansiering med eget kapital via offentlig handel bli bättre. Detta har en generell positiv inverkan på bolagens tillväxtförutsättningar och finansiella strukturer.

De finländska fondbolagen har bedömt att de ytterligare placeringar i finländska börsnoterade bolags aktier som på grund av lagändringen görs via fonder kan uppgå till hundratals miljoner eller rentav flera miljarder euro sammanlagt. Det nuvarande marknadsvärdet på de bolag som är noterade på Helsingforsbörsen uppgår till ca 140 miljarder euro totalt.

När marknaden växer går det att satsa mer på att utveckla investeringstjänsterna, och då kan det uppkomma nya arbetstillfällen inom den finansiella sektorn. Om det blir möjligt med registrering i en fondandelsförvaltares namn kan detta leda till att marknaden för placeringsfonder blir större i Finland, den internationella konkurrensställningen för finländska bolag och fondbolag förbättras och förutsättningarna för fondverksamheten blir jämligare. En växande fondmarknad har en positiv effekt på finansmarknadens tillväxt och effektivitet, vilket i sin tur indirekt främjar tillväxten inom samhällsekonomin och en allmän förbättring av produktiviteten.

Det kan hända att placeringsfonder och fondbolag som är verksamma i Finland flyttar funktioner utomlands, om verksamhetsbetingelserna i den stat som står som alternativ är fördelaktigare för deras verksamhet än betingelserna i Finland. Om fondbolag börjar flytta bort funktioner från Finland, ökar detta deras kostnader. Samtidigt går Finland miste om de arbetstillfällen som fondbolagen ger, liksom även anknytande avkastning och service. Om fondverksamheten flyttas till andra länder i stor skala, försvagas den finländska finansmarknadens möjligheter att fungera och utvecklas.

Propositionen gäller utländska fondplaceringar, som i regel inte är skattskyldiga i Finland för de vinstandelar och den avkastning som deras andelar i placeringsfonderna ger. Inga ändringar föreslås i registreringen av fondandelar som ägs av finländska investerare. I utlåtandena om utkastet till lagförslag har det dock ansetts att en ändring av lagstiftningen kan ge finländska investerare en möjlighet att

kringgå skattebestämmelserna, vilket leder till bortfall av skatteintäkter. I så fall kan lagförslaget innebära en ökad svart ekonomi i anslutning till den internationella investeringsverksamheten.

För att förhindra svart ekonomi och bortfall av skatteintäkter har man preciserat och stärkt myndigheternas befogenheter i propositionen. I lagförslaget förutsätts det att det i avtalet mellan fondbolaget och fondandelsförvaltaren ska avtalas att fondandelsförvaltaren på begäran ska lämna fondbolaget de uppgifter enligt lagen om placeringsfonder som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet. Genom detta krav säkerställer man tillgången till de uppgifter om fondandelar tecknade i en fondandelsförvaltares namn som ska uppges enligt skattelagstiftningen. Samtidigt är kravet på att uppgifterna ska lämnas i överensstämmelse med kraven i lagstiftningen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

I Finland har det ansetts viktigt att investeringsverksamheten är tillräckligt öppen, och t.ex. aktieinnehaven i värdeandelssystemet är offentliga. Uppgifternas öppenhet och offentlighet är omfattande i ett internationellt perspektiv sett, men å andra sidan utgör de utländska aktieägarna ett undantag i fråga om aktieinnehavens offentlighet. Sedan övergången till värdeandelssystemet 1992 har utländska aktieägare kunnat förvaltarregistrera sina aktier. Man har försökt lösa tillsynsfrågorna i anslutning till aktieinnehav nationellt, trots att utländska aktieägares aktier har kunnat förvaltarregistreras. Om utländska ägares fondandelar förvaltas i fondandelsförvaltares namn, medför det i regel färre problem med myndighetstillsynen än när aktier förvaltarregistreras. Med tanke på tillsynen över finansmarknaden är det t.ex. av betydelse att ägaruppgifterna i fondandelsregistret inte är offentliga på samma sätt och att innehavet av fondandelar inte är förknippat med liknande flaggningsskyldighet när det gäller betydande innehav som i fråga om aktier. För skattekon-

trollens del bör man dessutom observera att utländska fondandelsägare för närvarande närmast bara placerar i tillväxtandelar, och för sådana betalas inga källskattepliktiga vinstandelar.

I denna proposition föreslås bestämmelser om befogenheter för de myndigheter som utövar tillsyn över finansmarknaden. I analogi med bestämmelserna om förvaltarregistrering inom värdeandelssystemet ska en fondandelsförvaltare enligt förslaget vara skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även ägarens hemstat och antalet fondandelar. Den föreslagna bestämmelsen är emellertid något strängare än 28 § 3 mom. i lagen om värdeandelssystemet när det gäller Finansinspektionens rätt att få uppgifter. I den föreslagna paragrafen anges också en skyldighet att meddela ägarens hemstat. Dessutom ska en fondandelsförvaltare enligt den föreslagna 57 g § inte kunna vägra att lämna uppgifterna med motiveringen att den faktiska ägarens namn inte är känt. Finansinspektionen ska enligt paragrafen dock också ha rätt att godkänna att fondandelsförvaltaren meddelar inspektionen motsvarande uppgifter om fondandelsägarens ombud samt bifogar ombudets skriftliga försäkran om att ägaren till fondandelarna inte är en finländsk person. Finansinspektionen ska kunna besluta vad som förutsätts för att det ska räcka med att den får ett meddelande om ombudet och ombudets försäkran.

Enligt förslaget kan Finansinspektionen utfärda närmare föreskrifter om sättet för meddelande av uppgifter om en fondandelsägare eller dennes ombud och av behövlig information för kundkontrollen i deras fall liksom även föreskrifter om omständigheter som ska bedömas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare och om de villkor som ska fogas till ett sådant avtal.

I anslutning till myndighetstillsynen kan enligt propositionen sådana kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som i sina hemstater bedriver verksamhet med stöd av en auktorisation och omfattas av tillsynen över finansmarknaden och av den tillsyn som gäller förhindrande av penningtvätt verka som fondandelsförvaltare, om de är finländska eller verkar inom EES-området. Finansin-

spektionen samarbetar med tillsynsmyndigheterna inom EES-området. Dessa omständigheter bidrar till att göra den gränsöverskridande myndighetstillsynen i anslutning till fondandelsförvaltare tillförlitligare, effektivare och bättre fungerande. Propositionen har som helhet inga betydande konsekvenser för Finansinspektionens uppgifter och verksamhet.

En fondandelsförvaltare ska enligt förslaget lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till myndigheter som enligt lag i övrigt har rätt att få sådana uppgifter. Fondbolagen har motsvarande skyldighet i fråga om de uppgifter som finns antecknade i fondandelsregistret.

I propositionen föreslås inga nya befogenheter eller uppgifter för skattemyndigheterna eller de myndigheter som övervakar förhindrandet av penningtvätt. Det förutsätts dock att det i avtalet mellan fondbolaget och fondandelsförvaltaren ska avtalas att fondandelsförvaltaren åtminstone på begäran ska lämna fondbolaget de uppgifter enligt lagen om placeringsfonder som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet. En avsikt med detta krav är att säkerställa en fungerande skattekontroll och tillsyn över förhindrandet av penningtvätt liksom även myndigheternas verksamhetsbetingelser när det gäller fondandelar som har tecknats i fondandelsförvaltares namn. Enligt propositionen ska det fortfarande vara fondbolaget som bär det slutliga ansvaret visa myndigheterna för kundkontrollen och för att uppgifterna lämnas.

Som stöd för tillsynsmyndigheternas verksamhet krävs det att rätten att få uppgifter är tillräckligt omfattande och påföljdssystemet effektivt. I förslaget till ändring av lagen om placeringsfonder befattar man sig generellt sett inte med dessa frågor. I den genomgripande reform av värdepappersmarknadslagstiftningen som just nu är under beredning utreder finansministeriet om myndigheternas befogenheter och påföljdssystemet i anslutning till värdepappers- och finansmarknaderna är tillräckliga och hur väl de fungerar. Till det åtgärdsprogram som statsrådet godkänt

för bekämpning av ekonomisk brottslighet och svart ekonomi ansluter sig dessutom projekt som syftar till att förbättra myndigheternas rätt att få uppgifter och att stärka deras verksamhetsförutsättningar.

Myndigheternas verksamhetsbetingelser och möjligheter att få information kan inte vara lika effektiva i gränsöverskridande sammanhang och i fråga om utländska parter som de är på det nationella planet. För att den gränsöverskridande myndighetstillsynen ska fungera och vara effektiv fordras det internationellt samarbete och informationsutbyte och en utveckling av gemensamma regler. I år har en effektivare reglering av och tillsyn över finansmarknaden, en effektivisering av utbytet av skatteuppgifter och kampen mot skatteparadisländer behandlats såväl av EU:s ministerråd som vid mötet mellan G20-ländernas ministrar och statsöverhuvuden.

Den revidering av fondföretagsdirektivet som har godkänts inom EU innehåller nya bestämmelser som ska göra de behöriga tillsynsmyndigheternas gränsöverskridande samarbete i tillsynen över finansmarknaden effektivare. I anslutning till skattekontrollen har man inom EU inlett behandlingen av förslaget till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/48/EG om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar (KOM(2008) 727 slutlig). Direktivet om beskattning av inkomster från sparande gäller informationsutbytet mellan myndigheter om fysiska personers ränteinkomster också från placeringsfonder. Kommissionens ändringsförslag har motiverats med strävan att hindra internationell skatteflykt. Det kommer också i fortsättningen att vara viktigt med EU-samarbete inom arbetet med att göra den gränsöverskridande myndighetsverksamheten effektivare och bättre fungerande när det gäller placeringsfonder.

De nordiska länderna har tillsammans arbetat mot skatteflykt och förbättrat myndigheternas möjligheter att få information med hjälp av skatteavtal med skatteparadisländer. Dessutom har Finland inlett förhandlingar för att ändra de artiklar som gäller utbyte av information i skatteavtalen med Luxemburg, Belgien, Österrike och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning. Avsikten är att artiklarna ska motsvara OECD:s (*Organisa-*

tion for Economic Co-operation and Development) modell för skatteavtal. Under höstsessionen 2009 har statsrådet överlämnat till riksdagen flera propositioner om godkännande av nya avtal om skatteuppgifter och ändringsprotokoll till skatteavtal.

4.3 Andra samhällseliga konsekvenser

Propositionen gäller de fondandelar som ägs av utländska investerare, men den har en generellare positiv effekt på den finländska finansmarknadens och fondverksamhetens utveckling och internationalisering. En utveckling av marknaden för placeringsfonder gagnar hushållen, som utgör en betydande grupp av fondplacerare i Finland. Om placeringsfondernas enheter blir större och antalet investerare ökar kan det antas skapa förutsättningar för en sänkning av kostnaderna och avgifterna i anslutning till förvaltningen av de fondandelar som de finländska hushållen äger.

Propositionen kan ha positiva effekter på informationssamhällets utveckling, eftersom de föreslagna bestämmelserna bidrar till att det i Europa utvecklas system för förvaltningen av andelar i placeringsfonder som är enhetliga och så effektiva som möjligt.

4.4 Uppföljning av konsekvenserna

I förslaget till lagändring förutsätts det att fondandelsförvaltarna i enlighet med avtalen ska lämna fondbolaget de uppgifter som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltarna förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet. I anslutning till beskattningsförfarandet måste fondbolagen framför allt få uppgifter om de utländska fondandelsägare som har betalats vinstandelar av en placeringsfond. Dessutom ska fondbolaget varje år lämna skattemyndigheterna uppgifter om de fondandelar som fondandelsägarna äger och om de fondandelar som har lösts in hos dem. Fondbolaget behöver uppgifter om fondandelsägarna för att kunna identifiera de verkliga förmånstagarna i enlighet med lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. En avsikt med kravet att lämna

uppgifter är samtidigt att säkerställa en fungerande skattekontroll och tillsyn över förhindrandet av penningtvätt liksom även myndigheternas verksamhetsbetingelser när det gäller fondandelar som har tecknats i fondandelsförvaltares namn.

Med tanke på konsekvenserna av lagförslaget är det viktigt att alla, också utländska fondandelsförvaltare, lämnar uppgifter om fondandelsägarna. Uppgifterna är också viktiga för att man ska kunna säkerställa att fondandelar som ägs av finländska investerare inte kan registreras i en fondandelsförvaltares namn.

Propositionen gäller utländska fondplaceringar, som i regel inte är skattskyldiga i Finland för de vinstandelar och den avkastning som deras andelar i placeringsfonderna ger. Därför behöver skattemyndigheterna i Finland inte nödvändigtvis alla uppgifter enligt skattelagstiftningen om de fondandelar som ägs av utlänningar. Lagstiftningen om beskattningsförfarande gör det möjligt för Skattestyrelsen att vid behov meddela närmare föreskrifter om de uppgifter som ska lämnas eller att begränsa skyldigheten att lämna uppgifter.

Trots att den modell som presenteras i lagförslaget kan anses vara tillförlitlig och fungerande, vet man inte med säkerhet hur den fungerar med tanke på alla fondbolag och fondandelsförvaltare och vilka de exakta konsekvenserna av ändringen är för när modellen är i bruk. Eftersom det nya fondföretagsdirektivet dessutom innehåller bestämmelser om förvaltningsbolagspass, måste det avgöras separat hur de föreslagna bestämmelserna fungerar i de situationer då ett utländskt fondbolag från EES-området kan förvalta en finländsk placeringsfond. Av de ovan nämnda orsakerna måste konsekvenserna av lagförslaget följas upp separat i fortsättningen.

En separat redogörelse för hur bestämmelserna och modellen enligt lagförslaget fungerar kommer att utarbetas tillsammans med fondsektorn och myndigheterna, inbegripet Skatteförvaltningen. I redogörelsen ska man särskilt utvärdera hur målen med lagförslaget har nåtts för placeringsfondernas del och hur förslaget har påverkat de finländska myndigheternas verksamhetsbetingelser och möjlig-

heter att få information. Det är meningen att redogörelsen ska beredas så att den finns till hands senast när de bestämmelser som följer det nya fondföretagsdirektivet ska sättas i kraft 2011. I samband med detta kan också eventuella ändringar i lagstiftningen som redogörelsen förutsätter beredas och föredras.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid finansministeriet. Finansministeriets finansmarknadsavdelning bad den 22 juli 2008 sammanlagt 13 myndigheter och sammanslutningar om utlåtanden om utkastet till proposition med förslag till lag om ändring av lagen om placeringsfonder. Begäran om utlåtande och utkastet till proposition fanns dessutom tillgängliga på finansministeriets webbplats. Utlåtanden om utkastet till proposition har lämnats in av justitieministeriet, inrikesministeriet, centralkriminalpolisen, Finansinspektionen, Finlands Bank, Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet, Finanssialan Keskusliitto - Finansbranschens Centralförbund ry, Katakombista elämään - Kansanliike ry, Suomen Arvopaperikeskus Oy (numera Euroclear Finland Ab), nedan *Arvopaperikeskus*, Finlands Advokatförbund rf, nedan *Advokatförbundet*, och Finlands Fondförening rf, nedan *Fondföreningen*.

I utlåtandena om utkastet ansåg justitieministeriet, Finlands Bank, Finansinspektionen, Finansbranschens Centralförbund, Fondföreningen, Arvopaperikeskus och Advokatförbundet att de bestämmelser som ingår i förslaget är motiverade. Inrikesministeriet, Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet och Katakombista elämään - Kansanliike förhöll sig negativa eller åtminstone avvaktande till bestämmelserna i utkastet till proposition. I de negativa utlåtandena ansågs det att lagändringen särskilt skulle försvåra skattekontrollen. Centralkriminalpolisen tog i sitt utlåtande närmast ställning till en konflikt som man hade observerat mellan utkastet och den lag som gäller penningtvätt.

Myndigheternas befogenheter enligt propositionen har preciserats och stärkts. Enligt lagförslaget ska en fondandelsförvaltare inte kunna vägra att lämna uppgifter med moti-

veringen att den faktiska ägarens namn inte är känt. För att förutsättningarna för en fungerande internationell skattekontroll över andelar i placeringsfonder ska kunna tryggas hade man infört ett krav i lagförslaget att ett fondbolag kan ingå avtal om verksamhet som fondandelsförvaltare bara med utländska parter som finns införda i Skatteförvaltningens register över förmögenhetsförvaltare. Till lagförslaget har man gjort tillägget att en fondandelsförvaltare ska lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få sådana uppgifter.

Utifrån utlåtandena har lagförslaget dessutom preciserats så att sammanslutningar som har auktoriserats som kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag inom EES-området ska ha rätt att verka som fondandelsförvaltare utan något separat godkännande av myndigheterna i Finland. Trots vissa kommentarer i utlåtandena har rätten att verka som fondandelsförvaltare dock inte utvidgats till att gälla också sammanslutningar utanför EES-området som bedriver motsvarande verksamhet. I lagförslaget har värdepapperscentraler i Finland och inom EES-området getts rätt att verka som fondandelsförvaltare. Fondandelsförvaltarens ansvar har ändrats till att motsvara det ansvar som fondbolag har. Utifrån kommentarer i utlåtandena har ordalydelsen i lagförslaget utformats så att den exaktare motsvarar liknande bestämmelser i lagen om värdeandelssystemet.

Finansministeriets finansmarknadsavdelning bad i december 2008 remissinstanser och andra som har intresse av lagförslaget att lämna ytterligare kommentarer om det nya utkastet till proposition. I utkastet till proposition nämndes dessutom ett eventuellt förslag till ändring av skattelagstiftningen som ska beredas separat och som har samband med propositionen. Utkastet till proposition har funnits tillgängligt i omarbetad form på finansministeriets webbplats efter remissbehandlingen.

Utlåtanden eller kommentarer om det nya utkastet till proposition lämnades in av centralkriminalpolisen, Finansinspektionen, Finlands Bank, Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet, Finans-

branschens Centralförbund, Arvopaperikeskus, Advokatförbundet, Fondföreningen och Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, nedan *FFC*.

Finansinspektionen, Finlands Bank, Finansbranschens Centralförbund, Arvopaperikeskus, Advokatförbundet och Fondföreningen ansåg att det nya utkastet var bra och värt att understödja. Utifrån Finansinspektionens, Finansbranschens Centralförbunds och Fondföreningens utlåtanden har vissa ställen i motiveringen till propositionen preciserats i fråga om förhindrande av penningtvätt. I enlighet med kommentarer från Finansinspektionen och Arvopaperikeskus har motiveringen till lagförslaget ändrats så att ett fondbolag självt eller en placeringsfonds förvaringsinstitut inte ska kunna verka som fondandelsförvaltare för fondandelar i placeringsfonden i fråga.

Centralkriminalpolisen, Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet och FFC ansåg att förslaget till lagstiftning har förbättrats och myndigheternas rättigheter utökats. Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet och FFC var dock av den åsikten att lagförslaget trots förbättringarna äventyrar verksamhetsbetingelserna för skattekontrollen. Centralkriminalpolisen hade inget att tillägga till sitt tidigare utlåtande, eftersom de aspekter som man hade fört fram hade beaktats i det nya utkastet.

Enligt utlåtandena från Skattestyrelsen och Projektet för utveckling av myndighetssamarbetet vore det viktigt med förslag till ändring av skattelagstiftningen i anknytning till den aktuella propositionen. Också Finansbranschens Centralförbund och Fondföreningen önskade att förslag till ändring av skattelagstiftningen snabbt ska beredas i samband med detta.

Utifrån det gemensamma beredningsarbete som företrädare för Skattestyrelsen och finansministeriets finansmarknadsavdelning och skatteavdelning har gjort har man i lagförslaget gått in för en modell som inte förutsätter några förslag till ändring av skattelagstiftningen. Samtidigt har man preciserat lagförslaget och motiveringen till det genom att betona fondandelsförvaltarens och i sista hand fondbolagens skyldighet att lämna de

uppgifter som skattelagstiftningen kräver, så att effektiva verksamhetsbetingelser för skattekontrollen kan säkerställas.

Strävan har varit att beakta kommentarerna om utkastet till proposition i så stor utsträckning som möjligt, och propositionen har preciserats med stöd av dem. I utlåtandena föreslogs det dessutom också andra lagändringar än sådana som gäller registrering av fondandelar som ägs av utländska investerare. Advokatförbundet, Finansbranschens Centralförbund och Fondföreningen föreslog att propositionen bör få bestämmelser om anteckning i fondandelsregistret av pantsatta fondandelar. Skattestyrelsen ansåg att lagstiftningen i detta sammanhang kunde ändras så att man frångår andelsbevis i pappersform. Dessutom föreslog Skattestyrelsen att sådana bestämmelser om myndigheternas befogenheter som motsvarar propositionen bör införas i fråga om värdeandelssystemet. Inga andra förslag till ändring av lagstiftningen har tagits med i propositionen.

Den 11 juni 2009 ordnades det ett möte vid finansministeriet där berörda instanser hördes om lagförslaget. Den viktigaste fråga som granskades på mötet var verksamhetsbetingelserna för de myndigheter som berörs av lagförslaget, dvs. Finansinspektionen, skattemyndigheterna och de myndigheter som utövar tillsyn över förhindrandet av penningtvätt. På mötet deltog företrädare för finansministeriets finansmarknadsavdelning och skatteavdelning, justitieministeriet, Finansinspektionen, centralkriminalpolisens central för utredning av penningtvätt, Skattestyrelsen, Projektet för utveckling av myndighets-samarbetet, Arvopaperikeskus, Finansbranschens Centralförbund/Fondföreningen, FFC och Advokatförbundet. På mötet gick man igenom ändringsförslagets huvudsakliga innehåll samt utkastet till lagförslag, dess detaljmotivering och preciseringarna till den allmänna motiveringen.

Den allmänna inställningen till modellen för ändringsförslaget var huvudsakligen positiv på mötet. Det ansågs också att lagförslaget är tydligt i förhållande till kraven enligt skattelagstiftningen. På mötet framfördes det vissa kommentarer om lagförslaget och motiveringen till det. Dessa har man försökt beakta i lagförslaget. Propositionen har bl.a. ut-

ökats med ett avsnitt om uppföljning av konsekvenserna, och den internationella jämförelsen har kompletterats med de viktigaste aspekterna på beskattningen och beskattningsförfarandet i fråga om andelar i placeringsfonder. Utkastet till proposition har i omarbetad form funnits tillgängligt för eventuella kommentarer på finansministeriets webbplats från början av juli till mitten av augusti 2009. Några kommentarer om utkastet lämnades och i dem upprepades tidigare framförda aspekter och omständigheter.

6 Internationella förpliktelser

Finland har inga internationella förpliktelser som förutsätter en proposition. Internationellt sett finns det behov av ändringar när det gäller hur förvaltnings- och avvecklings-systemen för värdepapper fungerar i gränsöverskridande sammanhang och när det gäller bestämmelserna om dessa system. Flera internationella projekt pågår för att få fram gemensamma regler. Haagkonventionen om tillämplig lag för finansiella instrument som förvaltas av en förmedlare (LaUU 4/2004 rd — U 13/2004 rd) har inte fått bifall av en kvalificerad majoritet i EU, och i EU söker man just nu lösningar för att skapa enhetliga lagvalsregler. Den konvention om indirekt värdepappersförvaltning som beretts av institutet UNIDROIT (*l'Institut international pour l'unification du droit privé*, E 106/2005 rd) godkändes vid en internationell diplomatkonferens i oktober 2009. Det har visat sig ta längre tid än beräknat att förhandla fram och finslipa de internationella konventionerna, men de är nu i en sådan fas att de inte utgör något hinder för att man ska kunna föreslå de nationella bestämmelser som ingår i denna proposition och som gäller sådana andelar i placeringsfonder som ägs av utlänningar.

Den finländska värdepappersmarknaden kan bli internationellt sett konkurrenskraftigare och juridiskt tydligare om man i Finland löser de rättsfrågor som hänger samman med indirekt förvaltrade värdepapperstillgångar. Finansministeriet har genomgående utrett vilka juridiska problem som är förknippade med indirekt förvaltning av värdepapper (Flerstegs värdepappersförvaltning, Finans-

ministeriets arbetsgruppspromemorior 14/2002). Ett senare beslut att ansluta sig till UNIDROIT-konventionen kan förutsätta att Finland i fortsättningen har lagstiftning om sådan förvaltning i flera steg. De bestämmelser som nu föreslås i lagen om placeringsfonder kan anses utgöra en separat lösning som kan genomföras utan heltäckande allmänna bestämmelser om förvaltning i flera steg av värdepapper och värdeandelar.

Finland har gällande internationella förpliktelser i fråga om beskattningen. De bygger på EU-bestämmelser, såsom direktivet om beskattning av inkomster från sparande, eller på internationella överenskommelser, såsom OECD:s modell för skatteavtal. Finland har bl.a. åtagit sig att bilateralt dels byta information som gäller beskattning, dels identifiera dem som äger placeringarna.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**9 a kap. Fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare**

Lagen om placeringsfonder föreslås bli utökad med ett nytt 9 a-kap. med bestämmelser om fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare. En ändring av lagen möjliggör ett förfarande där man i ett fondandelsregister som avses i lagen om placeringsfonder i stället för en utländsk fondandelsägare kan anteckna en fondandelsförvaltare som på uppdrag förvaltar fondandelar för fondandelsägarens räkning. Med ändringar i bestämmelserna kan man för de fondandelar som ägs av utländska investerare möjliggöra ett registreringsförfarande av liknande slag som det som tillämpas på de aktier och fondandelar som hör till värdeandelssystemet.

När det gäller registreringen av fondandelar som ägs av finländska investerare föreslås inga ändringar i lagstiftningen. Det är inte möjligt för finländska privatpersoner och sammanslutningar att notera aktier och fondandelar på ett förvaltningskonto och att förvaltarregistrera dem i värdeandelssystemet heller.

57 a §. Enligt paragrafen ska man i stället för fondandelsägaren kunna anteckna en fondandelsförvaltare i ett fondandelsregister som avses i lagen om placeringsfonder, om fondandelarna ägs av en utlänning eller av en utländsk sammanslutning eller stiftelse. I fondandelsregistret ska man då anteckna en fondandelsförvaltare som på uppdrag förvaltar fondandelar för fondandelsägaren eller för en förmögenhetsförvaltare som företräder fondandelsägaren. Av fondandelsregistret ska det i dessa fall framgå att en fondandelsförvaltare förvaltar fondandelarna för ägarens räkning. De uppgifter som förutsätts i 53 § 1 mom. ska införas om fondandelsförvaltaren i fondandelsregistret.

När fondandelarna har antecknats i en fondandelsförvaltares namn, ska uppgifter om fondandelsförvaltaren enligt förslaget

framgå av fondandelsregistret i stället för uppgifter om den egentliga ägaren. Uppgifterna om fondandelsägaren eller om den förmögenhetsförvaltare som företräder fondandelsägaren ska i sin tur framgå av fondandelsförvaltarens bokföring i sitt eget system. En fondandelsägares fondandelar ska lösas in eller överföras i en fondandelsförvaltares namn via fondandelsförvaltaren, eftersom denne har rätt att förfoga över de fondandelar som har noterats i förvaltarens namn.

Fondandelsförvaltaren föreslås förvalta fondandelar för ägarens räkning med stöd av ett uppdrag. Fondandelsförvaltaren ska då inte vara den egentliga ägaren till fondandelarna, och förvaltaren ska ha rätt att för fondandelsägarens räkning utöva bara de ekonomiska rättigheter som har samband med de fondandelar som förvaltas.

57 b §. Enligt paragrafen kan sådana kreditinstitut enligt kreditinstitutslagen (121/2007), värdepappersföretag enligt lagen om värdepappersföretag (922/2007) och fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper, liksom även sammanslutningar som har motsvarande auktorisation i en annan EES-stat, verka som fondandelsförvaltare. Genom att förutsätta att fondandelsförvaltarna har auktoriserats som kreditinstitut, värdepappersföretag eller fondbolag antingen i hemlandet eller inom EES-området kan man säkerställa att deras verksamhet är tillförlitlig och tillsynen fungerar. Enligt paragrafen kan också den värdepapperscentral som avses i lagen om värdeandelssystemet eller motsvarande värdepapperscentraler eller depositionsinstitut som verkar inom EES-området vara fondandelsförvaltare. Genom att ge värdepapperscentraler rätt att verka som fondandelsförvaltare gör man det möjligt för värdepapperscentralerna att tillhandahålla förvaltningstjänster för fondandelar också när det gäller andra fondandelar än de som hör till värdeandelssystemet.

På grund av 26 b § ska ett fondbolag självt eller en placeringsfonds förvaringsinstitut

dock inte kunna verka som fondandelsförvaltare för fondandelar i placeringsfonden i fråga.

57 c §. Enligt paragrafen ska ett fondbolag ingå ett skriftligt avtal med fondandelsförvaltaren om skötseln av fondandelar i en placeringsfond som bolaget förvaltar. Fondbolaget föreslås kunna ingå avtal om verksamhet som fondandelsförvaltare bara med en part som är tillförlitlig, har gott anseende och är yrkesskicklig i sin verksamhet. Ett fondbolag ska i regel kunna anse att kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som har auktoriserats och övervakas i en EES-stat samt värdepapperscentraler är sådana parter, om inte bolaget har särskilda orsaker att försäkra sig om att kraven uppfylls. Enligt den föreslagna 57 g § kan Finansinspektionen utfärda föreskrifter om omständigheter som ska beaktas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare.

Enligt lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ska ett fondbolag ha kännedom om sina kunder. Denna skyldighet gäller fondbolag när de ingår avtal om verksamhet som fondandelsförvaltare. Eftersom de som verkar som fondandelsförvaltare är kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag som har auktoriserats i en EES-stat, kan ett fondbolag som ingår ett avtal i enlighet med 13 § 2 punkten i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism tillämpa lägre krav på kundkontroll i fråga om fondandelsförvaltare. De fondandelsförvaltare som är fondbolagens kunder omfattas av kraven i det direktiv som gäller penningtvätt.

När fondbolaget ingår avtal ska det dessutom försäkra sig om att fondandelsförvaltaren i fråga om sina egna kunder fullgör sin skyldighet att utöva kundkontroll enligt bestämmelserna om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. På så sätt kan fondbolaget fullgöra sin skyldighet att utsträcka sina åtgärder för kundkontroll till fondandelsägare som enligt fondbolagets ståndpunkt är verkliga förmånsstagare som avses i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism.

I den föreslagna paragrafen föreskrivs att det i avtalet mellan fondbolaget och fondandelsförvaltaren ska avtalas att fondandelsförvaltaren åtminstone på begäran ska lämna fondbolaget de uppgifter enligt 53 § i denna lag som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet. Detta krav ska inte kunna frångås på den grunden att det är förbjudet att lämna uppgifter om ägarna enligt lagstiftningen i fondandelsförvaltarens eller fondandelsägarnas hemstat. Om fondandelsförvaltaren inte för binder sig att lämna uppgifterna eller inte kan lämna dem, kan inget avtal ingås med denna förvaltare.

Fondbolagen behöver få uppgifter om de utländska fondandelsägare som har betalats vinstandelar av en placeringsfond enligt lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet (627/1978). Dessutom ska fondbolagen varje år lämna uppgifter enligt 17 § i lagen om beskattningsförfarande (1558/1995) om de fondandelar som ägs av eller har lösts in hos allmänt och begränsat skattskyldiga. Det föreslås att fondbolagen ska ha kvar den anmälnings skyldighet som anges i skattelagstiftningen också i fråga om fondandelar som har tecknats i en fondandelsförvaltares namn. I avtalet mellan fondbolaget och fondandelsförvaltaren ska det dock kunna avtalas att fondandelsförvaltaren lämnar de uppgifter som skattelagstiftningen förutsätter direkt till skattemyndigheterna. Också i dessa fall ska det vara fondbolaget som bär det slutliga ansvaret för att skattemyndigheterna får uppgifterna.

Avtalets krav på att uppgifterna ska lämnas står samtidigt i överensstämmelse med 8 § i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism, eftersom den verkliga förmånstagaren kan identifieras. I avtalet ska fondbolaget dessutom beakta kraven på utredningsskyldighet och fortlöpande övervakning i 9 § och på uppgifter om kundkontroll och bevarande av uppgifterna i 10 § i den nämnda lagen. I enlighet med 11 § 6 mom. i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism är det fondbolaget

som bär det slutliga ansvaret för kundkontrollen.

Om en fondandelsförvaltare inte längre uppfyller villkoren för fondandelsförvaltare, ska fondbolaget kräva att fondandelarna övergår i fondandelsägarnas namn. Om en fondandelsförvaltare inte lämnar de uppgifter som lagen om placeringsfonder, lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism eller skatte- lagstiftningen förutsätter till fondbolaget eller till någon annan som man har avtalat om separat, t.ex. skattemyndigheterna, är det inte heller motiverat att anse att fondandelsförvaltaren i fråga är en sådan tillförlitlig part som avses i denna paragraf. Enligt den föreslagna 57 g § kan Finansinspektionen dessutom utfärda närmare föreskrifter om omständigheter som ska beaktas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare. I Finansinspektionens föreskrifter kan det bedömas vilken betydelse omständigheter i anslutning till en fondandelsförvaltares tillförlitlighet har när avtal ingås och vilken vikt man vid bedömningen av tillförlitligheten ska fästa vid att en fondandelsförvaltare inte lämnar fondbolaget de uppgifter det behöver enligt denna lag och enligt annan lagstiftning som gäller bolagets verksamhet.

57 d §. Enligt 1 mom. förutsätts fondandelsförvaltaren ingå ett skriftligt avtal om skötseln av fondandelarna med utländska fondandelsägare eller med förmögenhetsförvaltare som företräder dem. I avtalet ska fondandelsförvaltarens skyldighet att lämna behövliga upplysningar om fondandelsägarna anges. Fondandelsförvaltaren föreslås bara kunna ingå avtal om förvaltning av fondandelar som ägs av utländska privatpersoner eller sammanslutningar. Fondandelsförvaltaren ska kunna försäkra sig om att fondandelsägaren inte är en finländsk privatperson eller sammanslutning. Avsikten med de avtal som avses i paragrafen är i synnerhet att se till att ett fondbolag vid behov får tillräckliga uppgifter om fondandelsägarna och om de verkliga förmånstagarna. Med de skriftliga avtal som en fondandelsförvaltare förutsätts ingå skyddar man samtidigt fondandelsägarnas rättigheter.

I 2 mom. föreslås en liknande lagvalsbestämmelse som den i 5 a § i lagen om värde-

andelskonton, eftersom möjligheten att teckna fondandelarna i en fondandelsförvaltares namn bara gäller utländska fondandelsägare. Fondandelsförvaltarna kan i regel väntas föra register eller konto i någon annan stat än Finland beträffande rättigheter som gäller fondandelar. Enligt bestämmelsen ska lagen i den aktuella staten tillämpas på fondandelsägarens eller någon annan rättsinnehavares rättigheter, om inte något annat följer av anteckningarna i fondbolagets fondandelsregister.

57 e §. En fondandelsförvaltare är inte egentlig ägare till fondandelarna. Enligt 1 mom. ska en fondandelsförvaltare ha rätt att för fondandelsägaren utöva bara de ekonomiska rättigheter som har samband med de fondandelar som förvaltas.

Det ingår inte i fondandelsförvaltarens ekonomiska rättigheter att delta i fondandelsägarstämmor med stöd av de fondandelar som förvaltas. I syfte att säkerställa detta anges i det föreslagna 2 mom. att en fondandelsförvaltare inte har rätt att delta i fondandelsägarstämman med stöd av de fondandelar som förvaltas. En fondandelsägare ska dock kunna delta i fondbolagets bolagsstämma genom att fondandelarna överförs i fondandelsägarens namn. På grund av fondandelsägarstämmans karaktär föreslås det för fondandelarnas del ingen sådan bestämmelse om tillfälligt införande i fondandelsregistret som skulle motsvara bestämmelsen i 4 kap. 2 § 2 mom. i aktiebolagslagen (624/2006) om tillfälligt införande i aktieägarförteckningen.

Fondandelsförvaltaren är inte den egentliga ägaren till fondandelarna, och enligt 54 § kan ett andelsbevis ställas endast till en person som är antecknad som fondandelsägare i fondandelsregistret. I syfte att säkerställa detta föreslås i 3 mom. en bestämmelse om att en placeringsfond inte får utfärda andelsbevis över fondandelar som har tecknats i en fondandelsförvaltares namn. Vid behov går det att få ett andelsbevis av fondbolaget genom att överföra och teckna fondandelarna i ägarens namn. Andelsbeviset behövs bl.a. när fondandelar pantsätts.

57 f §. Enligt paragrafen är en fondandelsförvaltare skyldig att ersätta skada som förvaltaren i sin verksamhet uppsåtligt eller av oaktsamhet har orsakat fondandelsägare eller

andra. Skadeståndsansvaret enligt bestämmelsen föreslås vara detsamma som för fondbolag enligt 134 §. Med bestämmelserna om fondandelsförvaltares skadeståndsansvar strävar man i första hand efter att skydda fondandelsägarnas rättigheter, men skadeståndsansvaret föreslås också omfatta andra personer och instanser.

57 g §. I 1 mom. föreslås en bestämmelse av samma slag om skyldigheten att meddela namnet på ägaren som den som finns i 28 § 3 mom. i lagen om värdeandelssystemet, men den föreslagna bestämmelsen är strängare i fråga om Finansinspektionens rätt att få uppgifter. En fondandelsförvaltare är skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även antalet fondandelar som ägaren innehar och ägarens hemstat. Finansinspektionen ska enligt paragrafen dock ha rätt att godkänna att fondandelsförvaltaren meddelar inspektionen motsvarande uppgifter om fondandelsägarens ombud samt bifogar ombudets skriftliga försäkran om att fondandelsägaren inte är finsk. Finansinspektionen ska kunna besluta vad som förutsätts för att det ska räcka med ett meddelande om ombudet och ombudets försäkran.

Enligt 2 mom. har Finansinspektionen rätt att utfärda närmare föreskrifter om sättet för meddelande av uppgifter enligt denna lag om fondandelsägare eller deras ombud och av behövlig information för kundkontrollen i deras fall liksom även föreskrifter om omständigheter som ska beaktas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare.

I det föreslagna 3 mom. föreskrivs att en fondandelsförvaltare dessutom ska lämna de kunds specifika uppgifter om en fondandelsägare som nämns i 1 mom. till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utred-

ning av brott samt till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få uppgifterna. Skyldigheten enligt bestämmelsen är densamma som för fondbolag enligt 53 § 4 mom. i lagen om placeringsfonder.

144 §. Det föreslås att också fondandelsförvaltare ska nämnas i 1 och 2 mom. efter som kravet på att ha kännedom om sina kunder och kravet på tillräckliga riskhanteringsystem även ska omfatta fondandelsförvaltare som förvaltar fondandelar för fondandelsägares räkning. I fråga om fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare gäller skyldigheten att ha kännedom om kunderna såväl fondbolaget som fondandelsförvaltaren. I enlighet med 11 § i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism är det dock fondbolaget som bär det slutliga ansvaret för kundkontrollen.

Lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism ska tillämpas på kreditinstitut, värdepappersföretag, fondbolag, värdepapperscentralen och motsvarande utländska sammanslutningars filialer i Finland om de verkar som fondandelsförvaltare. Därför ska fondbolag och fondandelsförvaltare utöver lagen om placeringsfonder också iaktta den nämnda lagen och bestämmelser i anslutning till den eller, i fråga om utländska fondandelsförvaltare, motsvarande bestämmelser i den egna hemstaten.

2 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om placeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 29 januari 1999 om placeringsfonder (48/1999) 144 § 1 och 2 mom.,
sådana de lyder i lag 507/2008, samt
fogas till lagen ett nytt 9 a kap. som följer:

9 a kap.

Fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare

57 a §

Fondandelar som ägs av en utlänning eller av en utländsk sammanslutning eller stiftelse kan antecknas i fondandelsregistret genom att man i registret i stället för fondandelsägaren antecknar en fondandelsförvaltare som på uppdrag förvaltar fondandelar för fondandelsägarens räkning. I fondandelsregistret ska det införas en uppgift om att en fondandelsförvaltare förvaltar fondandelarna för ägarens räkning och dessutom de uppgifter om fondandelsförvaltaren som avses i 53 § 1 mom.

57 b §

Som fondandelsförvaltare kan verka sådana kreditinstitut och värdepappersföretag enligt kreditinstitutslagen och lagen om värdepappersföretag och sådana fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper, och sammanslutningar som har motsvarande auktorisation i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Den värdepapperscentral som avses i lagen om värdeandelssystemet (826/1991) och motsvarande värdepapperscentraler och depositionsinstitut som verkar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet kan också verka som fondandelsförvaltare.

57 c §

Ett fondbolag ska ingå ett skriftligt avtal med fondandelsförvaltaren om skötseln av fondandelar i en placeringsfond som bolaget förvaltar. Avtal kan ingås bara med en part som är tillförlitlig, har gott anseende och är yrkesskicklig i sin verksamhet. I avtalet ska det avtalas att fondandelsförvaltaren ska lämna fondbolaget de uppgifter enligt 53 § som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet.

57 d §

En fondandelsförvaltare ska ingå ett skriftligt avtal om skötseln av fondandelarna med den utländska fondandelsägaren eller med ett kreditinstitut eller värdepappersföretag eller en annan part som företräder fondandelsägaren. I avtalet ska fondandelsförvaltarens skyldighet att lämna behövliga upplysningar om fondandelsägaren anges.

Om en fondandelsförvaltare för ett register i någon annan stat beträffande rättigheter som gäller fondandelar, ska lagen i denna stat tillämpas på fondandelsägarens eller någon annan rättsinnehavares rättigheter, om inte något annat följer av anteckningarna i fondandelsregister.

57 e §

En fondandelsförvaltare har rätt att utöva bara de ekonomiska rättigheter som har samband med de fondandelar som förvaltas.

En fondandelsförvaltare har inte rätt att delta i fondandelsägarstämman med stöd av de fondandelar som förvaltas.

Över fondandelar som har tecknats i en fondandelsförvaltares namn utfärdas det inte andelsbevis.

57 f §

En fondandelsförvaltare är skyldig att ersätta skada som förvaltaren i sin verksamhet uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat fondandelsägare eller andra.

57 g §

En fondandelsförvaltare är skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även ägarens hemstat och antalet fondandelar. Alternativt kan Finansinspektionen godkänna att fondandelsförvaltaren meddelar motsvarande uppgifter om fondandelsägarens ombud samt bifogar ombudets skriftliga försäkran om att fondandelsägaren inte är finsk.

Finansinspektionen kan utfärda närmare föreskrifter om sättet för meddelande av uppgifter enligt denna lag om en fondandelsägare eller dennes ombud och av behövlig in-

formation för kundkontrollen i deras fall liksom även föreskrifter om omständigheter som ska beaktas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare.

En fondandelsförvaltare ska lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få uppgifterna.

144 §

Ett fondbolag, en fondandelsförvaltare och ett förvaringsinstitut ska ha kännedom om sina kunder. Ett fondbolag, en fondandelsförvaltare och ett förvaringsinstitut ska dessutom vid behov känna till kundens verkliga förmånstagare och den person som handlar för kundens räkning. När skyldigheterna enligt detta moment fullgörs kan de system som avses i 2 mom. nyttiggöras.

Ett fondbolag, en fondandelsförvaltare och ett förvaringsinstitut ska ha tillräckliga riskhanteringssystem för att bedöma de risker som kunderna medför för dess verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 29 januari 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Finansminister *Jyrki Katainen*

Lag

om ändring av lagen om placeringsfonder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 29 januari 1999 om placeringsfonder (48/1999) 144 § 1 och 2 mom.,
sådana de lyder i lag 507/2008, samt
fogas till lagen ett nytt 9 a kap. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a kap.

Fondandelar som förvaltas av en fondandelsförvaltare

57 a §

Fondandelar som ägs av en utlänning eller av en utländsk sammanslutning eller stiftelse kan antecknas i fondandelsregistret genom att man i registret i stället för fondandelsägaren antecknar en fondandelsförvaltare som på uppdrag förvaltar fondandelar för fondandelsägarens räkning. I fondandelsregistret ska det införas en uppgift om att en fondandelsförvaltare förvaltar fondandelarna för ägarens räkning och dessutom de uppgifter om fondandelsförvaltaren som avses i 53 § 1 mom.

57 b §

Som fondandelsförvaltare kan verka sådana kreditinstitut och värdepappersföretag enligt kreditinstitutslagen och lagen om värdepappersföretag och sådana fondbolag som har rätt att tillhandahålla förvarings- och förvaltningstjänster för värdepapper, och sammanslutningar som har motsvarande auktorisation i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Den värdepapperscentral som avses i lagen om värdeandelssystemet (826/1991) och motsvarande värdepapperscentraler och depositionsinstitut som verkar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet kan också verka som fondandelsförvaltare

57 c §

Ett fondbolag ska ingå ett skriftligt avtal med fondandelsförvaltaren om skötseln av fondandelar i en placeringsfond som bolaget förvaltar. Avtal kan ingås bara med en part som är tillförlitlig, har gott anseende och är yrkesskicklig i sin verksamhet. I avtalet ska det avtalas att fondandelsförvaltaren ska lämna fondbolaget de uppgifter enligt 53 § som gäller ägarna till de fondandelar som fondandelsförvaltaren förvaltar och andra uppgifter som fondbolaget behöver enligt den lagstiftning som gäller dess verksamhet.

57 d §

En fondandelsförvaltare ska ingå ett skriftligt avtal om skötseln av fondandelarna med den utländska fondandelsägaren eller med ett kreditinstitut eller värdepappersföretag eller en annan part som företräder fondandelsägaren. I avtalet ska fondandelsförvaltarens skyldighet att lämna behövliga upplysningar om fondandelsägaren anges.

Om en fondandelsförvaltare för ett register i någon annan stat beträffande rättigheter som gäller fondandelar, ska lagen i denna stat tillämpas på fondandelsägarens eller någon annan rättsinnehavares rättigheter, om inte något annat följer av anteckningarna i fondandelsregister.

57 e §

En fondandelsförvaltare har rätt att utöva bara de ekonomiska rättigheter som har samband med de fondandelar som förvaltas.

En fondandelsförvaltare har inte rätt att delta i fondandelsägarstämman med stöd av de fondandelar som förvaltas.

Över fondandelar som har tecknats i en fondandelsförvaltares namn utfärdas det inte andelsbevis.

57 f §

En fondandelsförvaltare är skyldig att ersätta skada som förvaltaren i sin verksamhet uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat fondandelsägare eller andra.

57 g §

En fondandelsförvaltare är skyldig att på begäran meddela Finansinspektionen namnet på ägaren till de fondandelar som förvaltas liksom även ägarens hemstat och antalet fondandelar. Alternativt kan Finansinspektionen godkänna att fondandelsförvaltaren meddelar motsvarande uppgifter om fondandelsägarens ombud samt bifogar ombudets skriftliga försäkran om att fondandelsägaren inte är finsk.

Finansinspektionen kan utfärda närmare föreskrifter om sättet för meddelande av uppgifter enligt denna lag om en fondandelsägare eller dennes ombud och av behövlig information för kundkontrollen i deras fall liksom även föreskrifter om omständigheter som ska beaktas när ett avtal ingås mellan ett fondbolag och en fondandelsförvaltare.

En fondandelsförvaltare ska lämna uppgifter om en fondandelsägare till åklagar- och förundersökningsmyndigheterna för utredning av brott samt till andra myndigheter som enligt lag har rätt att få uppgifterna.

144 §

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut ska ha kännedom om sina kunder. Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut ska dessutom vid behov känna till kundens verkliga förmånstagare och den person som handlar för kundens räkning. När skyldigheterna enligt detta moment fullgörs kan de system som avses i 2 mom. nyttiggöras.

Ett fondbolag och ett förvaringsinstitut ska ha tillräckliga riskhanteringssystem för att bedöma de risker som kunderna medför för dess verksamhet

144 §

Ett fondbolag, *en fondandelsförvaltare* och ett förvaringsinstitut ska ha kännedom om sina kunder. Ett fondbolag, *en fondandelsförvaltare* och ett förvaringsinstitut ska dessutom vid behov känna till kundens verkliga förmånstagare och den person som handlar för kundens räkning. När skyldigheterna enligt detta moment fullgörs kan de system som avses i 2 mom. nyttiggöras.

Ett fondbolag, *en fondandelsförvaltare* och ett förvaringsinstitut ska ha tillräckliga riskhanteringssystem för att bedöma de risker som kunderna medför för dess verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .
